

**Комунальний заклад вищої освіти
«ЛУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»
Волинської обласної ради**

Практикум з ОК

**«УКРАЇНСЬКА МОВА З МЕТОДИКОЮ НАВЧАННЯ
МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ»**

Луцьк - 2025

Практикум з ОК «Українська мова з методикою навчання мовно-літературної освітньої галузі» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності Початкова освіта / упоряд. Н. В. Горбач. [Електронне видання]. Луцьк: КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, 2025. 56 с.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Здиховська Тетяна Вікторівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Стрельбіцька Олена Онуфрїївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
(протокол № 4 від 27.11.2025 р.)*

*Розглянуто на засіданні кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
(протокол № 2 від 03.11.2025 р.)*

Навчально-методичний посібник розроблений відповідно до освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для спеціальності Початкова освіта.

Основна мета видання – забезпечити практичну підготовку здобувачів освіти до професійної діяльності у початковій школі, а саме: до компетентного викладання української мови та літературного читання в межах мовно-літературної освітньої галузі згідно з вимогами Нової української школи.

Практикум призначений для здобувачів вищої освіти спеціальності Початкова освіта, а також може бути корисним для вчителів початкових класів, які прагнуть удосконалити свої методичні навички.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Зміст освітнього компонента.....	5
Перелік теоретичних та практичних завдань з курсу.....	7
Практичне заняття 1.....	7
Практичне заняття 2.....	10
Практичне заняття 3.....	13
Практичне заняття 4.....	15
Практичні заняття 5–6.....	17
Практичне заняття 7.....	20
Практичне заняття 8.....	22
Практичне заняття 9.....	24
Практичне заняття 10.....	27
Практичне заняття 11.....	29
Практичне заняття 12.....	32
Практичне заняття 13.....	35
Практичне заняття 14.....	39
Практичне заняття 15.....	42
Практичне заняття 16.....	45
Практичне заняття 17.....	47
Практичне заняття 18.....	49
Практичне заняття 19.....	51
Список рекомендованої літератури.....	53

ВСТУП

Модернізація початкової ланки освіти в Україні висуває нові вимоги до професійної компетентності майбутнього вчителя. Одним із ключових аспектів підготовки фахівця за спеціальністю «Початкова освіта» є опанування методики викладання мовно-літературної освітньої галузі. Адже саме в початкових класах закладається фундамент мовної особистості, формуються навички читання, письма та культури мовлення. Сьогодні, в умовах Нової української школи, вчитель перестає бути просто транслятором знань. Він відкриває дитині магію рідного слова, навчає критично мислити через текст та відчувати красу мови як основи національної ідентичності.

Практикум з освітнього компонента «Українська мова з методикою навчання мовно-літературної освітньої галузі» розроблений як навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня. Головна мета видання – допомогти студентам поєднати теоретичні знання з мовознавства та лінгводидактики з практичними вміннями, необхідними для організації ефективного освітнього процесу в 1–4 класах.

Основними завданнями практикуму є:

- *Закріплення лінгвістичних знань*: поглиблення розуміння системи української мови (фонетики, морфеміки, лексикології, морфології, синтаксису, пунктуації).
- *Методична підготовка*: опанування сучасними методами, прийомами та технологіями навчання грамоти, розвитку мовлення, формування орфографічної та пунктуаційної пильності.
- *Практикоорієнтований підхід*: формування вмінь проектувати уроки різних типів, добирати дидактичний матеріал та застосовувати інноваційні технології (ігрові методики, інтегроване навчання, критичне мислення тощо).
- *Розвиток рефлексії*: аналіз типових помилок молодших школярів та пошук шляхів їх подолання.

Зміст практикуму структурований відповідно до чинної робочої програми освітнього компонента. Кожна тема містить теоретичний блок, систему практичних вправ та перелік літератури, рекомендованої для підготовки до заняття. Виконання запропонованих практичних завдань має на меті не лише закріпити методичні алгоритми, а й активізувати творчий потенціал студентів.

Професійна підготовка вчителя початкових класів у царині мовно-літературної освіти – це складний, але захопливий процес трансформації теоретичних знань у мистецтво навчання. Відтак робота з посібником сприятиме формуванню професійних компетентностей, визначених державним стандартом, та підготує майбутнього вчителя до успішної реалізації завдань мовно-літературної галузі в умовах Нової української школи.

Сподіваємося, практикум стане надійним орієнтиром у професійному становленні здобувачів освіти, допоможе набутти впевненості у власних силах та надихне на створення цікавого, сучасного й результативного освітнього середовища.

ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Змістовий модуль 1. Загальні відомості про мову.

Основи мовно-літературної освіти в НУШ: компетентнісний підхід

Тема 1. Українська мова – державна мова України. Основні функції мови. Методика навчання предметів мовно-літературної освітньої галузі як педагогічна наука. Компетентнісний підхід у реалізації мовно-літературної освіти в початковій школі.

Тема 2. Методи, прийоми, технології та засоби навчання предметів мовно-літературної освітньої галузі в сучасній початковій школі. Цифрові засоби та сервіси в навчанні української мови та літературного читання.

Тема 3. Нормативні документи, що регулюють мовно-літературну освіту в початковій школі (Концепція НУШ, Державний стандарт початкової освіти, типові освітні програми). Аналіз дидактичних матеріалів із предметів мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі.

Тема 4. Типи уроків мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі, методика їх проведення. Особливості проведення інтегрованих уроків «Українська мова та читання». Формувальне оцінювання на різних етапах уроку.

Змістовий модуль 2. Лінгвістичні основи методики навчання грамоти.

Періоди навчання грамоти

Тема 1. Наукові основи методики навчання грамоти в Новій українській школі. Основні методи навчання грамоти. Значення періоду навчання грамоти у формуванні компетентності вільного володіння державною мовою молодшими школярами.

Тема 2. Специфіка добуквеного періоду навчання грамоти. Диференційований підхід до роботи з учнями з різним рівнем мовленнєвого розвитку. Можливості використання LEGO-технології на уроках добуквеного періоду.

Тема 3. Буквений період, його структура, мета, зміст і методи роботи з учнями. Формування навичок читання та письма.

Тема 4. Післябуквений період навчання грамоти. Особливості використання цеглинок LEGO та математичних дидактичних засобів на уроках грамоти.

Тема 5. Методика навчання каліграфії. Методи та прийоми навчання каліграфічного письма в Новій українській школі. Формування культури письма, шляхи виправлення індивідуальних недоліків.

Змістовий модуль 3. Фонетика. Орфоепія. Графіка. Орфографія.

Методика навчання основ фонетики, графіки та орфографії

Тема 1. Фонетика, орфоепія та графіка як розділи мовознавства. Методика вивчення основ фонетики у взаємозв'язку з орфоепією та графікою. Засоби милозвучності української мови.

Тема 2. Звуковий і звуко-буквений аналізи, методика їх проведення. Розвиток фонематичного слуху як основи орфографічної грамотності. Використання наочності й ТЗН у процесі вивчення фонетики й орфоепії.

Тема 3. Лінгвістична основа вивчення орфографії. Методика вивчення елементів орфографії в початковій школі. Система роботи над орфографічними помилками. Використання інтерактивних платформ та ігрових технологій для формування орфографічної пильності.

Змістовий модуль 4. Морфеміка. Словотвір. Лексикологія. **Методика навчання елементів морфеміки, словотвору та лексикології**

Тема 1. Лінгвістичні основи вивчення елементів морфеміки та словотвору. Методика навчання елементів морфеміки та словотвору в початковій школі. Використання STEM-підходу та LEGO-технологій під час вивчення будови слова.

Тема 2. Лінгвістична основа вивчення елементів лексикології. Групи лексики за семантикою. Методика навчання елементів лексикології. Види лексичних вправ. Дидактичні ігри та інтерактивні вправи з лексикології.

Тема 3. Елементи фразеології в структурі вивчення лексикологічних тем. Використання лексикографічного матеріалу на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Змістовий модуль 5. Граматика: морфологія. Методика вивчення частин мови

Тема 1. Лінгвістичні основи вивчення елементів морфології. Сучасні методи і прийоми вивчення граматики в початковій школі. Використання технології розвитку критичного мислення під час вивчення частин мови.

Тема 2. Лінгвістична основа вивчення іменника та прикметника. Методика навчання самостійних частин мови: іменника та прикметника в початковій школі. Формування орфографічної грамотності й образності мовлення у процесі вивчення іменника та прикметника.

Тема 3. Лінгвістичні основи вивчення займенника та числівника. Методика вивчення займенника та числівника.

Тема 4. Лінгвістична основа вивчення дієслова та прислівника. Методика вивчення дієслова та прислівника.

Тема 5. Лінгвістичні основи вивчення службових частин мови. Особливості вивчення службових частин мови в початковій школі. Формування правописної грамотності та граматичної правильності у процесі вивчення службових частин мови.

Змістовий модуль 6. Граматика: синтаксис. Методика вивчення елементів синтаксису

Тема 1. Лінгвістичні основи вивчення елементів синтаксису. Методика вивчення елементів синтаксису в початковій школі.

Тема 2. Методика навчання пунктуації. Види вправ із синтаксису і пунктуації в початковій школі. Система роботи над пунктуаційними помилками.

Тема 3. Лінгвістична основа вивчення теми «Текст». Методика вивчення розділу «Текст». Методика розвитку зв'язного мовлення. Сторітелінг як технологія розвитку мовлення та мислення молодших школярів.

Тема 4. Класифікація вправ з розвитку мовлення. Методика роботи над творами та переказами в початковій школі. Особливості оцінювання творів та переказів.

Змістовий модуль 7. Методика формування читацької компетентності та роботи з інформацією

Тема 1. Літературне читання як навчальний предмет, його мета та завдання. Види та форми читання. Якості читання. Методика роботи з інформаційними джерелами.

Тема 2. Прийоми розвитку медіаграмотності, творчих здібностей, критичного мислення молодших школярів у роботі над літературними творами та медіатекстами.

Тема 3. Аналіз художнього тексту. Методика роботи із творами різних жанрів. Роль українознавчих матеріалів в опануванні якісною мовно-літературною освітою.

Тема 4. Система навчання самостійного читання. Розвиток культури читання та роботи з дитячою книгою. Особливості уроків позакласного читання. Організація освітніх читацьких осередків у початковій школі.

Перелік теоретичних та практичних завдань з курсу

Змістовий модуль 1. Загальні відомості про мову. Основи мовно-літературної освіти в НУШ: компетентнісний підхід.

Практичне заняття № 1 (2 год)

Тема: *Сучасні методи та технології ефективної мовно-літературної освіти.*

Мета: *сформувані професійні компетентності майбутнього вчителя щодо застосування інноваційного інструментарію в мовно-літературній освіті; розвиток умінь проєктувати освітній процес на засадах диференціації та активної взаємодії.*

Теоретична частина:

1. Критерії класифікації методів навчання мови в початковій школі.
2. Основні методи навчання української мови в початковій школі.
3. Інтерактивні методи навчання.
4. Сучасні технології вивчення предметів мовно-літературної освітньої галузі:
  - Технологія розвитку критичного мислення;
  - Технологія проєктного навчання;
  - Технологія сторітелінгу;
  - Lego-технологія;
  - STEAM-технологія;
  - Технологія перевернутого навчання;
  - Технологія «Щоденні-5»;
  - Технології проблемного навчання;
  - Технологія «Створення ситуації успіху».

Практична частина:

1. Створіть інтелект-карту «Основні методи навчання української мови в початковій школі».
2. Об'єднайтеся в малі групи (не більше двох) та створіть паперовий лепбук на тему «Інноваційні фішки на уроках мови».
3. Заповніть таблицю «Засоби навчання мови».

Засіб навчання	Функції

4. Оберіть один із методів (Кубик Блума чи Фішбоун) та поясніть, як його використання учням не просто запам'ятати правило, а проаналізувати роль слова в реченні чи тексті.
5. Запропонуйте систему вправ із використанням цеглинок LEGO для диференціації речень за метою висловлювання / інтонаційним забарвленням тощо.
6. Створіть навчальний кейс «Конфлікт у шкільній їдальні» або «Розмова в магазині». Опишіть проблемну ситуацію, де герої використовують суржик або порушують

правила ввічливості. Розробіть систему запитань для аналізу кейсу учнями та варіанти «виправлення» ситуації мовними засобами.

7. Створіть інтерактивну вправу на платформах LearningApps або Wordwall (на обрану вами лінгвістичну тему). Продемонструйте, як цей цифровий ресурс можна використати на етапі актуалізації знань або під час закріплення матеріалу.
8. Використовуючи технологію перевернутого навчання, розробіть коротке завдання для домашнього опрацювання теми «Числівник»(наприклад, знайти 5 цікавих фактів про Україну з цифрами) та систему вправ для активної роботи в класі на основі знайденої дітьми інформації.
9. Розробіть перелік креативних тем для «Щоденника вражень» на один навчальний тиждень (на основі технології «Щоденні-5» – Письмо для себе).
10. Оберіть одну з мовних тем (за типовими освітніми програмами для початкової школи) та створіть «Сторітелінг з помилками», запропонуйте учням (на практичному – іншим здобувачам освіти) виправити помилки та «врятувати» історію.

Примітка: під час складання сторітелінгу дотримуйтеся принципу «4П»: персонаж (хто герой історії?); проблема (яка помилка та які мовні правила треба застосувати); пошук рішення (як герой долає труднощі?); повчальний висновок (яке правило ми засвоїли?)

Рекомендована література:

1. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення у початковій школі: методичний посібник. Київ: ВД «Освіта», 2019. 400 с.
2. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Уроки навчання грамоти за букварем: методичний посібник для вчителя. Київ: ВД «Освіта», 2019. 256 с.
3. Вашуленко О. Формування у молодших школярів умінь створювати власні висловлювання на уроках літературного читання: методичні рекомендації. Київ: Педагогічна думка, 2020. 71 с.
4. Горбач Н. В. Техніка сторітелінгу в педагогічній практиці. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2021. Вип. 3. Т. 1. С. 187–191. URL: <http://academstudies.volyn.ua/index.php/humanities/article/view/30/29>
5. Горбач Н. В., Папезжук О. В. Сторітелінг як сучасна методика розвитку мовлення молодших школярів. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2022. Вип. 1. С. 237–242. URL: <http://academstudies.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/325/309>
6. Копосов П. Нова українська школа: дидактичні особливості організації навчально-ігрової діяльності учнів 1–2 класів: навчально-методичний посібник. Харків: Фабула, 2021.
7. Костенко Т. М., Довгопола К. С. Нова українська школа: формування у молодших школярів навичок конструктивного спілкування : навч.-метод. посіб. Харків : Вид-во «Ранок». 2021. 176 с.
8. Кучеренко І. А., Пентиліук М. І. Теорія і технологія сучасного уроку української мови: навч.-метод. посібник. Херсон: Айлант, 2022, 352 с.
9. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf>

10. Поберецька В. В. Впровадження проектної технології під час викладання методики навчання предметів мовно-літературної освітньої галузі в НУШ. *Proceedings of the 10th International Scientific and Practical Conference «Science, Education, Innovation: Topical Issues and Modern Aspects»* (April 16–18, 2024). Tallinn, Estonia. С. 143–147. URL: [file:///C:/Users/Komplekt1/Downloads/22%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Komplekt1/Downloads/22%20(2).pdf)
11. Подлевська Н. В., Ранюк О. П. Сучасні технології в навчанні української мови у новій українській школі. *Наукові записки. серія: педагогічні науки*. 2022. Вип. 206. С. 265–270. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/1350>
12. Пометун О. І. Нова українська школа: розвиток критичного мислення учнів початкової школи : навч.-метод. посіб. Київ, 2020. 192 с.
13. Проектна робота в початковій школі. Методичний посібник із фасилітації проектної роботи з учнями 1–4 класів / The Lego Foundation/ Запоріжжя: Статус, 2023. 212 с.
14. Роєнко Л. М., Торчинська Т. А. Методика навчання української мови у початковій школі: практикум. Умань: Візаві, 2021. 148 с.
15. Степаненко О., Іванишин М. Перспективи впровадження STEM-технології для активізації навчальної діяльності в закладах середньої освіти. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 4 (6). С.45–49.
16. Технології навчання в мовно-літературній галузі початкової школи : навчально-методичний посібник для самостійної роботи / автори-укладачі : Л.М. Роєнко, Т. А. Торчинська. Умань, 2018. 149 с.
17. Типова освітня програма розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407/>
18. Типова освітня програма під керівництвом Р. Б. Шияна. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60408/>
19. Цимбалару А. Д. Нова українська школа: освітній простір учня початкової школи : навч.-метод. посіб. Київ, 2020. 160 с.
20. Шумілова І. Новітні технології викладання освітніх галузей у початковій школі. Видавництво Олді+, 2023. 248 с.

Практичне заняття № 2 (2 год)

Тема: *Короткий огляд чинних програм та підручників з мовно-літературної освітньої галузі для 1–4 класів.*

Мета: *систематизувати знання про нормативне забезпечення мовно-літературної освітньої галузі та сформувані навички критичного аналізу чинних підручників і програм для 1–4 класів; розрізняти концептуальні особливості Типових освітніх програм та оцінювати апарат орієнтування, ілюстративний ряд і змістове наповнення підручників; підготувати студентів до вибору навчальних засобів, адаптованих до потреб сучасних школярів, зокрема й осіб з особливими освітніми потребами.*

Теоретична частина:

1. Мовно-літературна освітня галузь: структура чинних програм.
2. Змістові лінії чинних освітніх програм з мовно-літературної освітньої галузі.
3. Принципи навчання української мови.
4. Особливості сучасних Букварів як підручників для навчання грамоти.
5. Аналіз чинних підручників з мовно-літературної освітньої галузі для 2–4 класів:
  - автори та авторські колективи;
  - апарат орієнтування в підручниках;
  - спосіб подачі теоретичного матеріалу;
  - види вправ у підручниках з мовно-літературної освітньої галузі;
  - українознавчий матеріал у сучасних підручниках з мовно-літературної освітньої галузі.
6. Підручники для осіб з особливими освітніми потребами.

Практична частина:

1. Порівняйте типові освітні програми для початкової школи за редакцією О. Савченко та Р. Шияна, на основі порівняння створіть діаграму Вена.
2. Здійсніть порівняльну характеристику очікуваних результатів навчання здобувачів освіти в 1–2 та 3–4 класах за змістовими лініями «Взаємодіємо усно» та «Взаємодіємо письмово».
3. Оберіть один із сучасних Букварів та здійсніть його аналіз за поданою схемою.

СХЕМА АНАЛІЗУ БУКВАРЯ

I. Вихідні відомості про підручник.

1. Автор (авторський колектив), назва видавництва, рік видання.
3. Обсяг (кількість сторінок), розміри, вага.
4. Загальна відповідність державному освітньому стандарту.
5. За якою програмою створено підручник (державною, авторською)?

II. Добуквена частина.

1. Обсяг (кількість сторінок).
2. Які основні завдання реалізуються в цій частині підручника?
3. Яку систему умовних позначень обрано для формування в учнів узагальненого уявлення про одиниці мови і мовлення: речення, слово, склад, звук?
4. Яким чином зміст ілюстративного матеріалу (сюжетні ілюстрації, предметні малюнки) сприяє розвитку мовлення учнів, збагаченню їхнього словникового запасу?

5. Наявність у цій частині підручника матеріалу, призначеного для формування в учнів загально навчальних умінь і навичок, зокрема організаційних, загальнопізнавальних.

III. Буквена та післябуквена частини.

1. Послідовність вивчення букв українського алфавіту. За яким принципом це здійснено?
2. Чи ділиться букварний період на етапи? У чому це виявляється?
3. Наявність у підручнику системи звукового і звуко-буквеного аналізів.
4. Які букви (на позначення голосних і приголосних звуків) винесено на початок буквеного періоду? Яка система їх подачі на сторінці?
5. Чи застосовано в Букварі вправи на формування способів читання?
6. Яку систему вивчення букв **ь, я, ю, є** запроваджено у Букварі?
7. Аналіз текстів буквеного періоду (доступність, художність, відповідність інтересам дитини). Співвідношення прозових і віршових текстів. Виховний потенціал текстового матеріалу. Чи використовуються тексти, надруковані рукописним шрифтом? Їх призначення у Букварі.
8. Наявність і функції матеріалу післябуквеного періоду навчання грамоти, його спрямованість на забезпечення принципу перспективності в навчанні молодших школярів рідної мови.

IV. Художнє і технічне оформлення Букваря.

1. Зміст обкладинки, наскільки вона відображає специфіку і функції підручника з навчання грамоти.
2. Оформлення форзаців: яку інформацію вони несуть для учнів у процесі опанування грамоти.
3. Наявність апарату орієнтування в підручнику, його логічність та доступність для першокласників.
4. Наявність у Букварі ігрового матеріалу, його дидактичні функції та роль у забезпеченні інтересу учнів до навчання.

V. Власна оцінка Букваря.

Вкажіть, які переваги та недоліки, на вашу думку, має Буквар. Свою відповідь проілюструйте прикладами.

4. Укладіть «Словник символів» сучасних підручників з мовно-літературної освітньої галузі – випишіть усі умовні позначення та поясніть, які функції вони виконують у підручниках.
5. Оберіть один із підручників для 4 класу, випишіть перелік тем, які стосуються українознавчої тематики.
6. З'ясуйте, у підручниках яких авторів є окрема рубрика для роботи з медіатекстами, випишіть назви таких розділів та рубрик та зробіть їх характеристику.
7. Проаналізуйте Букварі для осіб з особливими освітніми потребами за такими критеріями: спосіб подачі матеріалу; види вправ; роль наочності в підручнику.

Рекомендована література:

1. Барабаш С., Бурко О. Реалізація принципу науковості в підручнику «Українська мова та читання» в НУШ. *Проблеми сучасного підручника*. 2023. № 30. С. 12–18. URL: <https://ipvid.org.ua/index.php/psp/article/view/669>
2. Вашуленко М. С. Нова українська школа: Методика навчання інтегрованого курсу «Українська мова» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентісного підходу. Київ: ВД «Освіта», 2019. 192 с.

3. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Уроки навчання грамоти за букварем: методичний посібник для вчителя. Київ: ВД «Освіта», 2019. 256 с.
4. Вашуленко О. Використання медіатекстів у підручнику літературного читання для початкової школи. Проблеми сучасного підручника. 2024. № 32. С. 336–351. URL: <https://ipvid.org.ua/index.php/psp/article/view/744/864>
5. Горбач Н. В., Стрельбіцька О. О. Українознавство і медіаграмотність як важливі компоненти сучасної мовно-літературної освіти в початковій школі / Педагогічна освіта в сучасній соціокультурній парадигмі : колективна монографія. / за заг. ред. П. М. Бойчука. Луцьк: Видавництво «Вежа-Друк», 2025. С. 137–175.
6. Електронні версії підручників «Українська мова та читання» для 1–4 класів. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>
7. Пономарьова К. Пріоритети в навчанні грамоти першокласників НУШ. *Початкова школа*. 2018. № 8. С. 21–26.
8. Роечко Л. М., Торчинська Т. А. Методика навчання української мови у початковій школі: практикум. Умань: Візаві, 2021. 148 с.
9. Типова освітня програма розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407/>
10. Типова освітня програма під керівництвом Р. Б. Шияна. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60408/>
11. Учні початкових класів із особливими освітніми потребами: навчання та супровід. Навчально-методичний посібник / укл. Л. І. Прохоренко, О. О. Бабяк та ін. Харків: Ранок, 2020. 160 с.

Підручники для осіб з особливими освітніми потребами:

1. Горлачов О.С., Горлачова О.О. Українська жестова мова: навч.посібник для осіб з ООП (Н 90, Н 91), 1 клас. У 2-х ч. К.: ТОВ «Видавництво Атлант», 2024.
2. Корочкова Н.В., Романовська О.О. Вимова: навч.посібник для осіб з ООП (Н 90, Н 91), 1 клас. У 2-х ч. К.: ТОВ «Видавництво Атлант», 2024.
3. Корочкова Н.В., Романовська О.О. Вимова: навч.посібник для осіб з ООП (Н 90, Н 91), 2 клас. У 2-х ч. К.: ТОВ «Видавництво Атлант», 2024.
4. Круглик О.П. Літературне читання: підручник для осіб з ООП (Н 91), 2 клас. К.: ТОВ «Видавництво Атлант», 2024. 160 с.
5. Круглик О.П. Українська мова. Буквар: навч.посібник для осіб з ООП (Н 91), 1 клас. У 5-ти ч. К.: ТОВ «Видавництво Атлант», 2024.
6. Луцько К.В., Круглик О.П. Літературне читання: підручник для осіб з ООП (Н 90), 2 клас. К.: ТОВ «Видавництво Атлант», 2024. 160 с.
7. Романовська О.О., Корочкова Н.В., Коломоець А.О. Слухове сприймання: навч.посібник для осіб з ООП (Н 90, Н 91), 1 клас. У 2-х ч. К.: ТОВ «Видавництво Атлант», 2024.
8. Романовська О.О., Корочкова Н.В., Коломоець А.О. Слухове сприймання: навч.посібник для осіб з ООП (Н 90, Н 91), 2 клас. У 2-х ч. К.: ТОВ «Видавництво Атлант», 2024.
9. Тищенко В.В., Круглик О.П. Українська мова. Буквар: навч.посібник для осіб з ООП (F 80), 1 клас. У 4-х ч. К.: ТОВ «Видавництво Атлант», 2024.
10. Тищенко В.В., Круглик О.П., Гребенюк Т.М., Кравець Н.В. Українська мова. Буквар: навч.посібник для осіб з ООП (F 70), 1 клас. У 4-х ч. К.: ТОВ «Видавництво Атлант», 2024.
11. Тищенко В.В. Українська мова: навч.посібник для осіб з ООП (F 70), 2 клас. К.: ТОВ «Видавництво Атлант», 2024. 128 с.

Практичне заняття № 3 (2 год)

Тема: *Структура та особливості проведення основних типів уроків з мовно-літературної освітньої галузі.*

Мета: *сформувати у здобувачів освіти систему знань про типологію та структуру уроків мовно-літературної освітньої галузі відповідно до вимог НУШ; розвинути практичні вміння моделювати сучасні типи занять, враховуючи психофізіологічні особливості школярів.*

Теоретична частина:

1. Вимоги до сучасного уроку мовно-літературної освітньої галузі.
2. Основні типи уроків з мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі.
3. Структура уроків української мови.
4. Комбінований урок граматики, його специфіка і значення для початкового курсу української мови.
5. Особливості уроку закріплення знань, розвитку навичок і вмінь.
6. Методика проведення узагальнювального уроку української мови.
7. Можливості інтегрованих уроків з української мови та літературного читання.
8. Різновиди нестандартних уроків з української мови.

Практична частина:

1. Запропонуйте аргументи на користь цього твердження: «Урок не може не змінюватися».
2. Оберіть теми уроків (для 1 та 4 класів), визначте їх тип та сформулюйте мету.
3. Складіть план-конспект нестандартного уроку з української мови в початковій школі з урахуванням вимог НУШ. Обґрунтуйте вибір форми нестандартного уроку.
4. Створіть ментальну карту «Різновиди нестандартних уроків з української мови».
5. Запропонуйте 5 різних способів проведення етапу рефлексії наприкінці уроку, окрім стандартного «Що ми робили?», «Що вам найбільше запам'яталось».
6. Запропонуйте різновиди завдань (до 5) для структурного компоненту уроку «Мотивація навчальної діяльності учнів».
7. Розробіть завдання для інтегрованого уроку (мовно-літературної та мистецької освітніх галузей).
8. На основі власного досвіду та отриманих знань сформулюйте «10 заповідей цікавого уроку». Враховуйте особливості сучасних молодших школярів (кліпове мислення, доступність гаджетів, гіперактивність, розвиток цифрових технологій тощо).
9. Напишіть есе на одну з тем:
  - «Секрети мотивації: як зробити українську мову улюбленим предметом цифрового покоління»;
  - «Мова в тренді: поради молодому вчителю»;
  - «Урок-магніт: як утримувати увагу молодших школярів»;
  - «Українська мова 2.0: інструкція для вчителя в епоху гаджетів»;
  - Ваша тема.

10. Розробіть фрагмент уроку на тему «Числівник» (4 клас), інтегрований із фінансовою грамотністю.

Рекомендована література:

1. Вашуленко М. С. Нова українська школа: Методика навчання інтегрованого курсу «Українська мова» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентісного підходу. Київ: ВД «Освіта», 2019. 192 с.
2. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Уроки навчання грамоти за букварем: методичний посібник для вчителя. Київ: ВД «Освіта», 2019. 256 с.
3. Державний стандарт початкової освіти. Постанова Кабінету Міністрів України (у редакції 24 липня 2019 р. № 688.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
4. Кучеренко І. А., Пентилюк М. І. Теорія і технологія сучасного уроку української мови: навч.-метод. посібник. Херсон: Айлант, 2022, 352 с.
5. Малихін О., Ліпчевська І. Педагогічна майстерність учителя початкових класів: візуалізація навчальної інформації в початковій школі. Методичний посібник. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 74 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736554/>
6. Методичні рекомендації до проведення уроків з української мови та літературного читання для студентів спеціальності 013 Початкова освіта / упорядники: Горбач Н. В., Стрельбіцька О. О. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2025. 68 с.
7. Подлевська Н. В., Ранюк О. П. Сучасні технології в навчанні української мови у новій українській школі. *Наукові записки. серія: педагогічні науки*. 2022. Вип. 206. С. 265–270. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/1350>
8. Помирча С., Семіряжко А. Творчі завдання як засіб розвитку креативного мислення на уроках української мови в початковій школі. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2023. №. 2. С. 127–136.
9. Онопрієнко О. В. Нова українська школа: інноваційна система оцінювання результатів навчання учнів початкової школи : навч.- метод. посіб. Харків : Вид-во «Ранок». 2021. 208 с. URL: <http://surl.li/dabgi>
10. Роєнко Л. М. Методика навчання української мови і літературного читання: практикум. Умань: Візаві, 2022. 121 с.
11. Роєнко Л. М., Торчинська Т. А. Методика навчання української мови у початковій школі: практикум. Умань: Візаві, 2021. 148 с.
12. Цимбалару А. Д. Нова українська школа: освітній простір учня початкової школи : навч.-метод. посіб. Київ, 2020. 160 с.

Змістовий модуль 2. Лінгвістичні основи методики навчання грамоти.
Періоди навчання грамоти.

Практичне заняття № 4 (2 год)

Тема: Короткий огляд історії методів навчання грамоти.

Мета: проаналізувати наукове підґрунтя методів навчання грамоти; сформувані вміння порівнювати синтетичні та аналітичні підходи; розвинути практичні навички застосування сучасного звукового аналітико-синтетичного методу з використанням інноваційних інструментів (LEGO, STEAM) для запобігання типовим мовленнєвим помилкам учнів.

Теоретична частина:

1. Огляд історії формування методів навчання грамоти.
2. Буквоскладальний синтетичний метод.
3. Складовий синтетичний метод.
4. Звуковий аналітичний метод.
5. Звуковий синтетичний метод.
6. Особливості звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти.

Практична частина:

1. Створіть інтелект-карту на тему «Методи навчання грамоти».
2. Проаналізуйте методи навчання грамоти, заповнивши таблицю:

Метод навчання грамоти	Позитивні сторони	Недоліки

3. Наведіть аргументи на користь твердження: «Звуковий аналітико-синтетичний метод навчання грамоти найефективніший».
4. У мовленні молодших школярів часто можна простежити сплутування понять «звук» та «буква», це проявляється в словосполученнях «голосна / приголосна буква», «наголошена буква». Запропонуйте пояснення та 2–3 вправи для уникнення таких помилок.
5. Запропонуйте по три вправи (із застосуванням прийомів звукового аналізу та звукового синтезу), які можна використовувати під час вивчення нової літери.
6. Запропонуйте, як за допомогою використання цеглинок Lego та Steam-технологій можна осучаснити аналітико-синтетичний метод навчання грамоти.
7. Доберіть наочність, скоромовки, загадки, міні-вірші для ознайомлення з новим звуком і буквою (буква за порядковим номером студента в списку групи).

Рекомендована література:

1. Вашуленко М. С. Нова українська школа: Методика навчання інтегрованого курсу «Українська мова» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентісного підходу. Київ: ВД «Освіта», 2019. 192 с.

2. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення у початковій школі: методичний посібник. Київ: ВД «Освіта», 2019. 400 с.
3. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Уроки навчання грамоти за букварем: методичний посібник для вчителя. Київ: ВД «Освіта», 2019. 256 с.
4. Воскресенська Н. О., Цєпова І. В. Українська мова. Навчання грамоти: методичні рекомендації. Київ: Ранок, 2020. 192 с.
5. Електронні версії підручників «Українська мова та читання» для 1–4 класів. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>
6. Малихін О., Липчєвська І. Педагогічна майстерність учителя початкових класів: візуалізація навчальної інформації в початковій школі. Методичний посібник. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 74 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736554/>
7. Методичні рекомендації до проведення уроків з української мови та літературного читання для студентів спеціальності 013 Початкова освіта / упорядники: Горбач Н. В., Стрєльбіцька О. О. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2025. 68 с.
8. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в 1–2 класах за Типовою освітньою програмою, розробленою під керівництвом Шияна Р.Б. URL: <https://naurok.com.ua/organizaciya-osvitnogo-procesu-v-1-klasah-za-tipovoyu-osvitnoyu-programoyu-rozroblenoyu-pid-kerivnictvom-shiyana-r-b51407.html>
9. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в 1–2 класах за Типовою освітньою програмою, розробленою під керівництвом Савченко О. URL: <https://osvitoria.media/metodychni-rekomendatsiyi-shhodovykladannya-v-pochatkovij-shkoli-u-2019-2020-navchalnomu-rotsi>
10. Миронова С. П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах : навчально-методичний посібник. Тернопіль : Астон, 2020. 176 с.
11. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020. 88 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722951/>
12. Пономарьова К. Пріоритети в навчанні грамоти першокласників НУШ. *Початкова школа*. 2018. № 8. С. 21–26.
13. Старагіна І. П. Нова українська школа: розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в системі інтегрованого навчання: навчально-методичний посібник. Харків: Соняшник, 2020. 176 с.
14. Учні початкових класів із особливими освітніми потребами: навчання та супровід. Навчально-методичний посібник / укл. Л. І. Прохоренко, О. О. Бабяк та ін. Харків: Ранок, 2020. 160 с.

Практичні заняття № 5–6 (4 год)

Тема: *Особливості добуквеного, буквеного та післябуквеного періодів навчання грамоти.*

Мета: *опанувати методику навчання грамоти у різні періоди (добуквений, буквений та післябуквений); навчитися проектувати систему вправ для розвитку мовлення, графічних навичок і медіаграмотності першокласників, зокрема з особливими освітніми потребами.*

Теоретична частина:

1. Мета і завдання добуквеного періоду навчання грамоти.
2. Розвиток мовлення – основне завдання добуквеного періоду навчання грамоти.
3. Методика проведення мовного аналізу в добуквений період навчання грамоти.
4. Методика підготовки першокласників до письма.
5. Зміст і структура уроків навчання грамоти (читання і письма) в добуквений період.
6. Основні функції буквеного періоду навчання грамоти.
7. Два етапи буквеного періоду навчання грамоти, їх основні завдання.
8. Види робіт з письма в буквений період. Прийоми формування в учнів графічних та орфографічних навичок.
9. Організаційні та гігієнічні вимоги до навчання письма.
10. Культура оформлення письмових робіт.
11. Основні завдання післябуквеного періоду.
12. Особливості уроків читання та письма в післябуквений період навчання грамоти.
13. Навчання грамоти першокласників з особливими освітніми потребами.

Практична частина:

1. Побудуйте схеми речень:

Сьогодні чудова погода.

Іринка з мамою гуляють парком.

Яка пора року тобі найбільше подобається?

Не можна ображати тварин!

Українська мова милозвучна та мелодійна.

Плакаймо свою рідну мову!

Як можна не любити свою мову?

2. Проаналізуйте двобуквену частину сучасних Букварів: поясніть, як будується робота над реченням, словом, складом, звуками?
3. Наведіть приклади проведення словникової роботи в період навчання грамоти, пропонуючи різні способи пояснення одного й того ж слова.
4. Зробіть складові та звуко-складові моделі таких слів:

Яблуня, джміль, сорока, дзеркало, відзнака, шука, лісовичок, солодкий, зайчєня, країна, подвір'я, український, подорож, мрія, нянька, їжачок, люлька, колосочок, Волинь, яскравий.

Умовні позначення для побудови звуко-складових моделей слів:

- голосний звук

- твердий приголосний звук
- = м'який приголосний звук

Приклад складових моделей (Пономарьова К. І. «Українська мова. Буквар»):

Приклад звуко-складових моделей (Пономарьова К. І. «Українська мова. Буквар»):

5. Підберіть нестандартні завдання та ігрові вправи до уроків письма в буквенний період.
6. Розробіть або знайдіть у підручниках 6 вправ для післябуквеного періоду навчання грамоти: 3 із застосуванням прийомів аналізу і 3 – синтезу.
7. Підготуйте та проведіть в аудиторії пальчикову гімнастику для першокласників.
8. На основі тексту з Букваря (І. О. Большакова, М. С. Пристінська) запропонуйте завдання для формування медіаграмотності в період навчання грамоти:

Факти і думки

Здавна люди будували будинки з різних матеріалів. З каменю, зі шкури тварин, з глини й навіть із льоду. Але для мене найкращий будинок той, у якому я живу.

9. Запропонуйте 5 завдань для роботи з текстом у післябуквений період навчання грамоти, використовуючи сучасні технології навчання.
10. Вивчіть та відтворіть на занятті чистомовку, яку можна використовувати для роботи над правильною артикуляцією звуків під час навчання грамоти.

Рекомендована література:

1. Вашуленко М. С. Нова українська школа: Методика навчання інтегрованого курсу «Українська мова» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентісного підходу. Київ: ВД «Освіта», 2019. 192 с.
2. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення у початковій школі: методичний посібник. Київ: ВД «Освіта», 2019. 400 с.
3. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Уроки навчання грамоти за букварем: методичний посібник для вчителя. Київ: ВД «Освіта», 2019. 256 с.

4. Воскресенська Н. О., Цепова І. В. Українська мова. Навчання грамоти: методичні рекомендації. Київ: Ранок, 2020. 192 с.
5. Електронні версії підручників «Українська мова та читання» для 1–4 класів. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>
6. Малихін О., Ліпчевська І. Педагогічна майстерність учителя початкових класів: візуалізація навчальної інформації в початковій школі. Методичний посібник. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 74 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736554/>
7. Методичні рекомендації до проведення уроків з української мови та літературного читання для студентів спеціальності 013 Початкова освіта / упорядники: Горбач Н. В., Стрельбіцька О. О. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2025. 68 с.
8. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в 1–2 класах за Типовою освітньою програмою, розробленою під керівництвом Шияна Р.Б. URL: <https://naurok.com.ua/organizaciya-osvitnogo-procesu-v-1-klasah-za-tipovoyu-osvitnoyu-programoyu-rozroblenoyu-pid-kerivnictvom-shiyana-r-b51407.html>
9. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в 1–2 класах за Типовою освітньою програмою, розробленою під керівництвом Савченко О. URL: <https://osvitoria.media/metodychni-rekomendatsiyi-shhodovykladannya-v-pochatkovij-shkoli-u-2019-2020-navchalnomu-rotsi>
10. Миронова С. П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах : навчально-методичний посібник. Тернопіль : Астон, 2020. 176 с.
11. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020. 88 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722951/>
12. Пономарьова К. Пріоритети в навчанні грамоти першокласників НУШ. *Початкова школа*. 2018. № 8. С. 21–26.
13. Старагіна І. П. Нова українська школа: розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в системі інтегрованого навчання: навчально-методичний посібник. Харків: Соняшник, 2020. 176 с.
14. Учні початкових класів із особливими освітніми потребами: навчання та супровід. Навчально-методичний посібник / укл. Л. І. Прохоренко, О. О. Бабяк та ін. Харків: Ранок, 2020. 160 с.

Практичне заняття № 7 (2 год)

Тема: Система сучасного каліграфічного письма. Основні та додаткові елементи букв, типи з'єднань.

Мета: опанувати методичку формування каліграфічних навичок молодших школярів; навчитися аналізувати графічну структуру літер, типи їх з'єднань та застосовувати комплекс методів для формування навичок каліграфії; сформувати вміння організовувати безпечний освітній простір з урахуванням гігієнічних вимог письма та індивідуальних особливостей дітей (зокрема ліворуких та з ризиком дисграфії).

Теоретична частина:

1. Основні методи каліграфічного письма:
  - лінійний;
  - тактовий;
  - аналітико-синтетичний;
  - генетичний;
  - копіювальний;
  - асоціативно-порівняльний.
2. Методичні прийоми навчання каліграфічного письма.
3. Засоби навчання письма.
4. Умови навчання каліграфічного письма.
5. Система сучасного каліграфічного письма.
6. Основні та додаткові елементи букв.
7. Поділ букв на групи.
8. Основні типи з'єднань літер.
9. Методика навчання учнів писати нову букву.
10. Нетрадиційні підходи до навчання письму першокласників.
11. Особливості навчання письма ліворуких дітей.

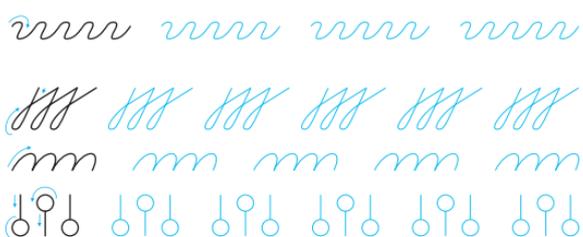
Практична частина:

Примітка: на практичному занятті обов'язково мати прописи!

1. Продемонструйте як треба сидіти за партою і тримати зошит та ручку під час письма.
2. Продемонструйте як треба стояти біля дошки та писати крейдою, щоб учні могли стежити за письмом.
3. Підберіть рухові ігри та вправи для пальчикової гімнастики. Проведіть їх на занятті.
4. Дайте визначення поняттю «каліграфічна хвилинка». Знайдіть приклад каліграфічної хвилинки (або придумати власний) та проведіть її в аудиторії.
5. Проаналізуйте прийоми навчання каліграфічному письму. Укладіть таблицю за актуальністю їх використання під час навчання письму (від найбільш важливих, на вашу думку, до найменш затребуваних) за таким зразком:

№ з/п	Назва прийому	Коротка характеристика його актуальності

6. Запропонуйте підготовчі вправи для добуквенного періоду, які сприяють підготовці руки дитини до письма. Скористайтесь підказкою:

7. Підберіть або розробіть завдання для уроків письма буквеного періоду, використовуючи асоціативно-порівняльний метод каліграфії.
8. Під час виконання самостійної роботи попрацюйте в прописах – пропишіть усі літери українського алфавіту та їх елементи.
9. Укладіть пам'ятку для молодших школярів «Вимоги до оформлення письмових робіт з української мови». Можна у вигляді плаката або інструкції або з використанням цифрових інструментів візуалізації.
10. Підготуйте 1–2 вправи із використанням нетрадиційних підходів до навчання письму першокласників.
11. Опишіть зображення трьома речення, які потрібно записати в зошит. Кожне наступне речення має збільшуватися на одне слово. Усно поясніть, як це завдання може сприяти подоланню дисграфії.

1. _____ на _____ .
2. _____ на _____ з _____ .
3. _____ на _____ з _____ у _____ .

Рекомендована література:

1. Вашуленко М. С. Нова українська школа: Методика навчання інтегрованого курсу «Українська мова» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентісного підходу. Київ: ВД «Освіта», 2019. 192 с.
2. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Уроки навчання грамоти за букварем: методичний посібник для вчителя. Київ: ВД «Освіта», 2019. 256 с.
3. Воскресенська Н. О., Цєпова І. В. Українська мова. Навчання грамоти: методичні рекомендації. Київ: Ранок, 2020. 192 с.
4. Методика навчання каліграфічного письма в початковій школі : навчальний посібник для студентів денної та заочної форм навчання педагогічних закладів вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта / упорядник Н. О. Янко. Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2021. 92 с.
5. Методичні рекомендації до проведення уроків з української мови та літературного читання для студентів спеціальності 013 Початкова освіта / упорядники: Горбач Н. В., Стрельбіцька О. О. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2025. 68 с.
6. Тихонова К. С. Труднощі навчання: дислексія, дисграфія, диспраксія, дискалькулія. Харків: Ранок, 2021. 152 с.
7. Федієнко В. В. Каліграфічні прописи: навч. посібник для учнів початкових класів. Харків: ВД «Школа», 2024. 32 с.

Змістовий модуль 3. Фонетика. Орфоепія. Графіка. Орфографія.
Методика навчання основ фонетики, графіки та орфографії.

Практичне заняття № 8 (2 год)

Тема: *Зміст курсу фонетики в структурі мовної освіти початкової ланки. Особливості вивчення голосних та приголосних звуків, позначення їх буквами.*

Мета: *поглибити лінгвістичні знання здобувачів освіти про фонетичну систему української мови та методика її вивчення в початковій школі; сформувати практичні вміння здійснювати звуко-буквений аналіз слів, правильного наголошування та артикуляції слів; розвивати навички проектування ігрових ситуацій для ефективного засвоєння учнями тем «Склад», «Наголос», «Голосні та приголосні звуки».*

Теоретична частина:

1. Лінгвістична основа вивчення фонетики в початковій школі.
2. Ознайомлення з особливостями голосних і приголосних звуків.
3. Склад. Наголос. Прийоми формування вміння визначати наголошені і ненаголошені склади у слові.
4. Вивчення теми «Голосні звуки і позначення їх буквами».
5. Особливості роботи над темою «Приголосні звуки. Тверді й м'які приголосні, способи їх позначення на письмі».
6. Специфіка вивчення теми «Дзвінки і глухі приголосні».
7. Методика звукового і звуко-буквеного аналізу.

Практична частина:

1. Поставте наголос у словах:

Завдання, алфавіт, чотирнадцять, загадка, листопад, обруч, корисний, олень, черговий, шофер, піцерія, каталог, багаторазовий, симетрія, завдання, кропива, привезти, посередині, зручний, випадок, дрова, колія, чарівний, ознака, визвольний, фаховий, позначка, вантажівка, цінник, разом, приятель, сантиметр, підлітковий.

2. Укладіть перелік із 20 слів, наголошення яких молодшим школярам потрібно запам'ятати.

3. Запишіть подані слова, поділяючи їх на склади. Підкресліть букви, що позначають голосні звуки. Зробіть їх звуко-складові моделі.

Вересень, нянька, їжачок, країна, яблуна, чайка, щасливий, яма, осінь, ясен, білий, шкільний, дзвінок, Йосип, соловейко.

4. До поданих слів доберіть такі, що відрізняються першим звуком, запишіть слова парами.

Клин – калина –

Чайка – колос –

Пічка – шибка –

Парта – балка –

5. Запишіть слова, вставляючи пропущені букви. Доберіть перевірні слова.

Л...сти – кн...жковий –

Оз..ро –	кл..новий –
в..рбовий –	ст..повий –
з..мля –	з..рновий –
п..роги –	ст...блина –
пл...че –	ш..рокий –

6. Запишіть назви міст в алфавітному порядку.

Київ, Червоноград, Луганськ, Суми, Луцьк, Запоріжжя, Львів, Прага, Торонто, Вінниця, Люблін, Варшава, Донецьк, Петербург, Відень, Неаполь, Одеса, Лондон, Токіо, Тернопіль, Чергігів, Канів, Херсон, Ужгород, Ковель.

7. Запишіть слова фонетичною транскрипцією. Зверніть увагу на фонетичні явища асиміляції та спрощення:

Боротьба, джміль, шістдесят, просьба, анекдот, кукурудза, скинути, бджола, нігті, зжитися, піщаний, нянька, пісня, розказати, принісиши.

8. Придумайте на вибір: цікаву розминку / вправу на вивчення звуків або їх правильної артикуляції / фізкультхвилинку із використанням лялькового театру. Проведіть її в аудиторії.

9. За схемою зробіть звуко-буквений аналіз поданих слів.

Країна, дзьоб, щітка, верба, юрта, свято, подвір'я, чемний, ніченька, якір.

Послідовність звуко-буквеного аналізу:

1. Вимовте слово вголос.
  2. Назвіть послідовно всі звуки. Побудуйте звукову модель слова.
  3. Поділіть слово на склади, позначте їх на моделі.
  4. Визначте і позначте наголошений склад (звук).
  5. Запишіть слово.
  6. Вимовте окремо голосні звуки. Якою буквою позначено кожен звук?
  7. Вимовте приголосні звуки. Якою буквою позначено кожен звук?
8. Запропонуйте 2–3 вправи на засвоєння звукової системи української мови із використанням lego- або steam-технологій.

Рекомендована література:

1. Береза Т. Скажи мені українською. Львів: Апріорі, 2023. 456 с.
2. Білявська Т. М. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник. Миколаїв: СПД Румянцева, 2021. 108 с.
3. Вашуленко М. С. Нова українська школа: Методика навчання інтегрованого курсу «Українська мова» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентісного підходу. Київ: ВД «Освіта», 2019. 192 с.
4. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення у початковій школі: методичний посібник. Київ: ВД «Освіта», 2019. 400 с.
5. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Уроки навчання грамоти за букварем: методичний посібник для вчителя. Київ: ВД «Освіта», 2019. 256 с.
6. Горбач Н. В. Орфоепічна грамотність як важлива складова формування педагогічної майстерності. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2021. Вип. 1. С.13–18. URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=WXXdlRoAAAAJ&hl=uk>
7. Данчук Ю. В. Українська, що надихає. Говоримо і пишемо правильно. Харків: Вид. гр. «Основа», 2022. 127 с.
8. Зубков М. Г. Норми й культура української мови. Харків: ВД «Школа», 2023. 544 с.

9. Микитюк О. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2023. 440 с.
10. Шевчук Т., Ткачук О. Реалізація змістової лінії «Досліджуємо мовні явища» у процесі роботи з фразеологізмами в початковій школі. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна.* 2022. Вип. 36. С. 187–196. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/view/11566/11940>

Практичне заняття № 9 (2 год)

Тема: *Орфографічні правила та методика їх опрацювання. Види орфографічних вправ.*

Мета: *поглибити знання про чинні правописні норми української мови та методику формування орфографічної правильності молодших школярів; розвивати практичні вміння виконувати орфографічний розбір, класифікувати види вправ та диктантів; проєктувати систему корекційної роботи та створювати конспекти уроків із використанням інтерактивних методів навчання.*

Теоретична частина:

1. Чинні правописні норми української мови.
2. Правила вживання апострофа та м'якого знака.
3. Правопис префіксів та суфіксів в українській мові
4. Вживання великої літери у власних назвах.
5. Аналіз лінгвістичної природи написань
6. Види орфографічних вправ у початковій школі, етапи їх проведення (різновиди диктантів та списування).
7. Орфографічний розбір, його види.
8. Словникова робота в процесі навчання орфографії.
9. Система роботи над орфографічними помилками.

Практична частина:

1. Перепишіть слова, вставляючи, де потрібно, на місці пропусків м'який знак:

Тон..ший, мен..ший, молот..ба, с..огодні, борот..ба, сіл..с..кий, п'ят..десят.., вісім..десят.., лікар.., батал..йон, Хар..ків, кріз.., тр..ох, п'ят..ох, піс..ня, т..мяний, чебрец.., на таріл..ці, Натал..ці, барабан..щик, дон..ці, сопіл..ці, рибал..ці, гал..мувати, корін..ці, ц..вірі..кати, мен..ше, т..мяний, біл..ше, змагают..ся, дон..чин, сіл..с..кий, облич.., річ.., Гадяч.., піч.., різ..бяр, камін..чик, стан..те, шіст..ма, Хар..ків, Ведмед..чук, Ковал..чук, Уман..щина.

2. Розділіть пропоновані слова на два стовпчики: один – з апострофом, інший – без. Поясніть їх правопис.

Чер..в'як, дзв..якнути, зв..язувати, цв..ях, св..ято, б..юро, хлоп..я, бар..єр, бур..ян, бур..як, Примор..я, кур..єр, сер..йозний, узгір..я, пам..ять, Лук..ян, моркв..яний, м..ясний, з..явитися, повір..я, прислів..я, пов..язаний, дз..юрчати, цв..ях, сер..йозно, кур..йозний, обов..язок, торф..яний, ім...я, возз..єднання, мавп..ячий, від..іменний, лл..ється, рум..яний, жаб..ячий, жираф..ячий, св..ятковий, різдв..яний, реп..ях, тьм..яний.

3. Випишіть слова у дві колонки: 1) з префіксом с-; 2) з префіксом з-.

...ламати, ...киснути, ...палити, ...блокуватися, ...сувати, ...простити, ...вечора, ...ховати, ...бракувати, ...ганьбити, ...проба, ...тесати, ...бентежити, ...корити, ...віяти, ...плітати, ...лизати, ...умовити, ...хибити, ...цілення, ...хилити, ...ясовувати, ...кропити, ...бити, ...громадити, ...цідити, ...плавити, ...міцнити, ...керувати, ...ганьбити, ...хованка.

4. Розкриваючи дужки, запишіть сполучення у дві колонки: а) які пишуться в лапках; б) які пишуться без лапок:

(п)івнічний (п)олюс, (д)онецька (о)бласть, (г)ора (г)оверла, (т)абір (л)ісова застава, (в)еликдень, (т)ихий (о)кеан, (а)еропорт (б)ориспіль, (с)тудія танцю (ф)ламенко, (п)очайвська (л)авра, (п)ечиво (а)ртемон, (к)інотеатр (з)ірочка, острів (х)ортиця, (м)ультфільм (р)усалонька, (с)вято (п)еремоги, (с)упермаркет (В,в)елика кишеня, сайт (о)стрів (з)нань, (д)ень (п)рав людини, (ф)абрика (с)віточ, (ж)урнал (с)віт (т)варин, (ч)еркащина, (с)узір'я (с)трілець, пароплав (м)рія, цукерки (п)ташине молоко, (о)зеро (с)вітязь.

5. Підберіть дидактичний матеріал та засоби навчання, а також різновиди вправ для засвоєння молодшими школярами теми «Правопис префіксів». Використовуйте сучасні технології навчання української мови.

6. Проаналізувавши типові освітні програми для початкової школи та сучасні підручники, складіть перелік орфографічних правил, які вивчаються в початковій школі.

7. Зробіть орфографічний розбір поданих слів.

Донька, бадьорий, волосся, подвір'я, узлісся, сьогодні, альбом, батько, каміння, не вигадуй, Марія, м'ята, Київ, сім'я, солов'ї, запорізький, Світязь, колосся, козацький, Карпати.

Порядок орфографічного розбору

- Знайти орфограму або орфограми в слові.
  - Співвіднести виділену орфограму з відповідним правилом і дати визначення цього орфографічного правила.
  - Графічно позначити орфограму в слові.
8. Використання кейс-технології: уявіть, що учень під час письма постійно пропускає апостроф у словах. Яку систему вправ ви запропонуєте, щоб уникнути таких помилок?
9. Поясніть методику проведення таких диктантів: методику проведення таких диктантів: словниковий, вибіркового, творчий, попереджувальний, пояснювальний, коментований.

10. Розробіть вправи для вивчення однієї з орфографічних тем, використовуючи інтерактивні технології навчання.

11. Складіть конспект уроку, одним із завдань якого є формування орфографічних навичок. Використайте вправи з попереднього завдання.

Рекомендована література:

1. Береза Т. Скажи мені українською. Львів: Априорі, 2023. 456 с.
2. Білявська Т. М. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник. Миколаїв: СПД Румянцева, 2021. 108 с.
3. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення у початковій школі: методичний посібник. Київ: ВД «Освіта», 2019. 400 с.
4. Данчук Ю. В. Українська, що надихає. Говоримо і пишемо правильно. Харків: Вид. гр. «Основа», 2022. 127 с.
5. Електронні версії підручників «Українська мова та читання» для 1–4 класів. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>
6. Зубков М. Г. Норми й культура української мови. Харків: ВД «Школа», 2023. 544 с.
7. Микитюк О. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2023. 440 с.
8. Технології навчання в мовно-літературній галузі початкової школи : навчально-методичний посібник для самостійної роботи / автори-укладачі : Л.М. Роєнко, Т. А. Торчинська. Умань, 2018. 149 с.
9. Український правопис. Харків: Фоліо, 2022. 348 с.
10. Шумілова І. Новітні технології викладання освітніх галузей у початковій школі. Видавництво Олді+, 2023. 248 с.

Змістовий модуль 4. Морфеміка. Словотвір. Лексикологія.
Методика навчання елементів, морфеміки, словотвору та лексикології.

Практичне заняття № 10 (2 год)

Тема: *Значення, завдання та основні етапи вивчення будови слова в початковій школі. Методика поглиблення знань про значущі частини слова.*

Мета: *поглибити теоретичні знання про морфемну будову слова та методику вивчення значущих частин слова в початкових класах; формувати практичні вміння здійснювати морфемний аналіз, розрізняти спільнокореневі слова та форми слова, виокремлювати незмінювані лексеми; навчити проєктувати дидактичний матеріал та застосовувати LEGO-технології для наочного моделювання словотворчих процесів.*

Теоретична частина:

1. Будова слова. Значущі частини слова (морфеми).
2. Словотвір. Способи словотворення в українській мові (морфологічні та неморфологічні).
3. Методика вивчення розділу «Будова слова» в початковій школі.
4. Завдання та етапи вивчення морфемної будови слова.
5. Методика формування понять корінь слова, споріднені слова, спільнокореневі слова.
6. Методика вивчення закінчення та основи слова.
7. Формування уявлень про суфікс та префікс як словотворчі морфеми.
8. Вправи з морфеміки у початковій школі.
9. Методика проведення морфемного аналізу.
10. Використання STEM-підходу та LEGO-технологій під час вивчення будови слова.

Практична частина:

1. Розберіть слова за будовою:

Книжечка, дорога, сніговий, підсніжник, синочок, насіння, подорожник, промова, заборона, найдовше, козацький, сестричка, волинський, ніжка, бездоріжжя, сказати, весело, веселий, смугастий, смужечка, настільний, писати, сказати, узлісся.

2. Підготуйте дидактичний матеріал (5 карток) для вивчення теми «Основа слова і закінчення змінних слів».
3. Запропонуйте 2 вправи для пояснення молодшим школярам поняття «нульове закінчення».
4. Поясніть, чому, перш ніж виділити закінчення в слові, учні повинні визначити, до якої частини мови вони відносять слово. Відповідь обґрунтуйте.
5. Продемонструйте методику розрізнення споріднених слів і слів зі співзвучними коренями (наприклад, літо і літак). Запропонуйте 2–3 вправи для роботи зі школярами.
6. Згрупуйте слова в 3 колонки:
  - 1) із закінченням;
  - 2) з нульовим закінченням;
  - 3) без закінчення.

Гілка, рагу, охайно, кмітливий, букет, орбіта, екзамен, легка, опера, зухвало, ваза, земляк, увечері, метро, армія, уважо, стіл, шасі, підсвічник, високо, сріблястий, пюре, вино, принтер, читацький, співати, засніжений, сніжно, сніг, швидко, швидкість, заземлення, виноград, вікно, гарно, прочитавши, яскраво, подвір'я.

7. До кожного із слів доберіть спільнокореневі та утворіть граматичні форми слова:

Ліс, сніг, книга, подорож, ходити, країна, море, слово, рік, літо, літак, вода, свічка, тепло, писати.

8. Визначте корені споріднених слів.

Очистити, очищений; простити, прощення; переїздити, проїжджий; викупити, викуплений; рука, приручений; смуга, смужечка, на смузі; день, днювати; загонити, заганяти, зігнати; бігати, перебіжчик; честь, чесний; козак, козацтво; птах, пташина, птаство; дихати, задушливий, натхнення; друг, дружба, подружитися, друзі; стіл, столик, настільний; сніговий, підсніжник.

9. Запропонуйте 1–2 вправи на використання LEGO-технологій під час вивчення будови слова.

10. Робота в групах: обговоріть зв'язок розділу «Будова слова» з іншими розділами програми з мовно-літературної освітньої галузі для початкових класів.

Рекомендована література:

1. Білявська Т. М. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник. Миколаїв: СПД Румянцева, 2021. 108 с.
2. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення у початковій школі: методичний посібник. Київ: ВД «Освіта», 2019. 400 с.
3. Методичні рекомендації до проведення уроків з української мови та літературного читання для студентів спеціальності 013 Початкова освіта / упорядники: Горбач Н. В., Стрельбіцька О. О. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2025. 68 с.
4. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в 1–2 класах за Типовою освітньою програмою, розробленою під керівництвом Шияна Р.Б. URL: <https://naurok.com.ua/organizaciya-osvitnogo-procesu-v-1-klasahza-tipovoyu-osvitnoyu-programoyu-rozroblenoyu-pid-kerivnictvom-shiyana-r-b51407.html>
5. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в 1–2 класах за Типовою освітньою програмою, розробленою під керівництвом Савченко О. URL: <https://osvitoria.media/metodychni-rekomendatsiyi-shhodovykladannya-v-pochatkovij-shkoli-u-2019-2020-navchalnomu-rotsi>
6. Микитюк О. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2023. 440 с.
7. Роєнко Л. М. Методика навчання української мови і літературного читання: практикум. Умань: Візаві, 2022. 121 с.
8. Типова освітня програма розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407/>
9. Типова освітня програма під керівництвом Р. Б. Шияна. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60408/>
10. Український правопис. Харків: Фоліо, 2022. 348 с.
11. Шумілова І. Новітні технології викладання освітніх галузей у початковій школі. Видавництво Олді+, 2023. 248 с.

Практичне заняття № 11 (2 год)

Тема: Особливості вивчення значення слова (однозначні та багатозначні слова, пряме та переносне значення слів, синоніми, антоніми, омоніми).

Мета: поглибити теоретичні знання про системні відношення в лексиці української мови та методiku опрацювання лексичних тем у початковій школі; формувати практичні вміння тлумачити значення слів, добирати синонімічні ряди та антонімічні пари, розрізняти пряме й переносне значення; проєктувати систему словникової роботи для збагачення мовлення учнів та подолання лексичних помилок.

Теоретична частина:

1. Предмет і завдання лексикології як розділу мовознавства.
2. Лексичне значення слова. Однозначні і багатозначні слова.
3. Пряме і переносне значення слів
4. Класифікація слів за значенням. Антоніми. Синоніми. Омоніми. Пароніми.
5. Групи слів за вживанням. Діалектизми. Жаргонізми. Застарілі слова і неологізми.
6. Фразеологія. Класифікація фразеологізмів.
7. Основні принципи опрацювання лексичних тем у початковій школі.
8. Робота над засвоєнням лексичного значення слова.
9. Словникова робота в початковій школі. Прийоми тлумачення значень слів.
10. Вивчення синонімів, омонімів, антонімів.
11. Види вправ з лексики та методика їх проведення.
12. Робота зі словниками під час вивчення лексичних тем.

Практична частина:

1. Складіть або випишіть речення зі словом *земля* у таких значеннях: *Земля* – планета; *земля* – наша країна; *земля* – ґрунт; *земля* – поле; *земля* – суша посеред водойми.

2. До виділених слів доберіть та запишіть протилежні за значенням:

Свіжий хліб – ...хліб,
свіжі квіти – ... квіти,
солодке яблуко – ...яблуко,
солодкі ліки – ...ліки,
повне відро – ...відро,
повний місяць – ...місяць,
легкий рюкзак – ... рюкзак,
легка хода – ... хода,
легкий характер – ... характер,
легкий сніданок – ... сніданок,
гострий ніж – ... ніж,
гострий характер – ... характер,
гостре слово – ... слово,
сухий одяг – ... одяг,
суха доповідь – ... доповідь,
суха земля – ... земля.

3. Підберіть якнайбільше синонімів до слів:

Життя, бідний, чимчикувати, поєдинок, період, фантазія, хитрий, безмежний, господар, юнак, армія, думати, одяг, учитель, халупа, смуток, втекти, красивий.

4. Підберіть і запишіть антоніми до слів *тихий, темний* у поданих словосполученнях.

Тихий голос, тихий крок, тиха їзда, тиха розмова, тихий дощ, тиха людина, тихе море, тиха вулиця, тихий сон, тихий вітер.

Темна кімната, темна ніч, темний день, темна справа, темне волосся, темне місце, темний голос, темна історія.

5. Перепишіть речення, підкресліть однією рисою історизми, двома – архаїзми. За потреби скористайтеся словником. Поясніть різницю між архаїзмами та історизмами.

1. Це твоя корогва, Україно, наді мною клекоче. (Ю.Липа.) 2. Мабуть, край лісу тут хорунжі й хорунженки тримали свій редут. (Д.Білоус). 3. Осавула звечора знов загадував на паницину. (І.Нечуй-Левицький). 4. Громада повинна була одроблять то за чередника, то за титаря, то якийсь вигаданий паном шарварок. (І.Нечуй-Левицький). 5. Ходить лірник, корбу крутить. (Б.Гірський.) 6. Колись були воли, очкур і постолі... Тепер волів катма, не стало і ярма. (П.Федотюк.) 7. Кругом дівчата танцювали в дрібушках, в чоботах, в свитках. (І.Котляревський.) 8. Як одступиш од грамоти на аршин, то вона од тебе на сажень. 9. У нього і сволок молоко дає. 10. Наварили галушки на три п'яді завдовжки. 11. Хоч надів жупан, не цурайся свитки. 12. Якби баба вуса мала, то куделю би не пряла. 13. Макогін – хазяїн у хаті. 14. Нехай у постолах гречка родить. (Народна творчість).

6. Завершіть фразеологізми:

*Товкти воду _____ . Решетом воду _____ .
Шила в мішку _____ . П'яте колесо _____ .
Триматися на _____ . На злодієві _____ .
Чужими руками _____ . І швець, і жнець _____ .
Сім п'ятниць _____ . З миру по нитці _____ .
Зарубати _____ . Теревені _____ .
Яке коріння, таке _____ . Мати голову на _____ .
Як мокре _____ . Сьома вода на _____ .
Пальця в рот _____ . Бити лихом _____ .
Тримати хвіст _____ . Не в тім 'я _____ .
Спіймати вітра в _____ . Як кістка _____ .
Хоч голки _____ . Темно, хоч око _____ .
Накрити мокрим _____ . В Сірка очей _____ .*

7. Складіть та запишіть по два речення, у яких кожне слово вживалося б у прямому та переносному значеннях:

Весна, золотий, хліб, серце, хата, сад, солодкий, живий, вільний, гомоніти, веселитись.

8. Запишіть 10–15 діалектизмів, які вживаються саме у вашій місцевості. (Діалектизми радимо записувати з мовлення носіїв-старожилів).

9. Запропонуйте вправи та завдання ігрового характеру на засвоєння школярами елементів лексикології.

10. Сформулюйте рекомендації для роботи учителя з метою уникнення у словниковому запасі дітей діалектизмів та русизмів.

11. Опишіть, які труднощі можуть виникати в молодших школярів у процесі вивчення елементів лексикології. Визначте шляхи їх подолання.

Рекомендована література:

1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитися і правильно говорити / за заг. ред. О. Сербенської. Львів: Апріорі, 2019. 304 с.
2. Береза Т. Скажи мені українською. Львів: Апріорі, 2023. 456 с.
3. Білявська Т. М. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник. Миколаїв: СПД Румянцева, 2021. 108 с.
4. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення у початковій школі: методичний посібник. Київ: ВД «Освіта», 2019. 400 с.
5. Горбач Н. В., Стрельбіцька О. О. Українознавство і медіаграмотність як важливі компоненти сучасної мовно-літературної освіти в початковій школі / Педагогічна освіта в сучасній соціокультурній парадигмі : колективна монографія. / за заг. ред. П. М. Бойчука. Луцьк: Видавництво «Вежа-Друк», 2025. С. 137–175.
6. Данчук Ю. В. Українська, що надихає. Говоримо і пишемо правильно. Харків: Вид. гр. «Основа», 2022. 127 с.
7. Електронні версії підручників «Українська мова та читання» для 1–4 класів. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>
8. Методичні рекомендації до проведення уроків з української мови та літературного читання для студентів спеціальності 013 Початкова освіта / упорядники: Горбач Н. В., Стрельбіцька О. О. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2025. 68 с.
9. Микитюк О. Сучасна українська мова: самотність, система, норма. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2023. 440 с.
10. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020. 88 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722951/>
11. Стеблюк С., Хома О. Збагачення активного словника молодших школярів на уроках української мови у сучасній початковій школі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 60, Т. 4. С. 171–176.
12. Типова освітня програма розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407/>
13. Типова освітня програма під керівництвом Р. Б. Шияна. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60408/>
14. Шевчук Т., Ткачук О. Реалізація змістової лінії «Досліджуємо мовні явища» у процесі роботи з фразеологізмами в початковій школі. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2022. Вип. 36. С. 187–196. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/view/11566/11940>
15. Semeniuk O., Leleka T., Moskalenko O. Globalisation of the ukrainian language lexical system: age, gender and educational dimensions. *Advanced education*. 2020. № 15. S. 81–88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/novocv_2020_15_13

Змістовий модуль 5. Граматика: морфологія. Методика вивчення частин мови.

Практичне заняття № 12 (2 год)

Тема: Система роботи над частинами мови (іменником, прикметником, займенником, числівником).

Мета: поглибити теоретичні знання про лексико-граматичні особливості іменних частин мови та методику їх вивчення в початкових класах; формувати практичні вміння визначати морфологічні категорії іменника, прикметника, займенника й числівника, виконувати їх морфологічний розбір та дотримуватися правописних норм при відмінюванні; навчити проєктувати комунікативно-спрямовані завдання, лінгвістичні ігри та фрагменти уроків для формування граматичної компетентності молодших школярів.

Теоретична частина:

1. Іменник як частина мови. Особливості відмінювання іменників.
2. Значення прикметника та його граматичні ознаки.
3. Числівник як частина мови. Відмінювання і правопис числівників.
4. Займенник. Семантичні розряди та особливості відмінювання займенників.
5. Методика вивчення граматичних категорій іменника в початкових класах:
  - формування уявлення про загальні та власні назви;
  - методика вивчення роду та числа іменника;
  - методика вивчення відмінків іменника.
6. Система вивчення прикметника:
  - формування загального поняття про прикметник;
  - методика вивчення роду і числа прикметників.
7. Особливості методики вивчення займенника на початковому етапі мовної освіти.
8. Специфіка вивчення числівника в початкових класах.
9. Морфологічний розбір іменних частин мови.
10. Формування орфографічної грамотності молодших школярів у процесі вивчення іменних частин мови.

Практична частина:

1. Розподіліть іменники з конкретним та абстрактним значенням на дві колонки:
Книга, літо, завзятість, земля, любов, ім'я, трибуна, патріотизм, серце, майбутнє, мрія, тополя, горе, література, дівчина, хліб, символ, береза, радість, роса, мудрість, зошит, зима, ентузіазм, пароплав, правда, шлях, чорниця, знання.
2. Випишіть назви істот:
Народ, боєць, Мавка, коваль, кузня, студент, нога, професор, мрія, вітер, небіжчик, Сірко, сонце, життя, стяг, декан, тигр, калина, кошеня, учениця, серце, космонавт.
3. Визначте рід іменників:
Доля, світ, лівша, листя, шампунь, озеро, тесть, теща, поні, архітектор, Борнео, фрейлін, мати, колібрі, бідолаха, аташе, серп, меню, авеню, АЕС, ЛПІ, Онтаріо, базака, райвно, явище, Огайо, геній, лібрето, нежить, тюль.

4. Визначте категорію числа іменників, розділіть їх за відмінами та групами:

Венера, лелека, борошно, сіни, повітря, мряка, подвір'я, вулиці, будні, прізвище, каша, переговори, вічність, ножиці, спокій, сметана, слово, геройство, бур'ян, герой, берег, дружина, надія, вантаж, скляр. Ударник, базар, бондар, збіжжя, тарілка, вітрище, потяг, Дніпро, місто, пір'я, папір, каменяр, знання, поводир, підвіконня, лялька, слоненя, дівча, дівчина, дівчатко, снігур, абажур.

5. Поставте іменники III та IV відміни у родовий та орудний відмінок однини, поясніть їх правопис:

Подорож, річ, галузь, височінь, пташеня, жовч, якість, дівча, далечінь, мідь, радість, коліща, мати, відповідь, якість, піч, плем'я, курча.

6. Провідмінійте іменники:

Україна, земля, душа, море, знання, дядько, учитель, совість, тигрєня.

7. Утворіть ступені порівняння (де це можливо) від якісних прикметників:

Дужий, рідкий, великий, солодкий, спокійний, мідний, чорнявий, швидкий, непохитний, темно-червоний, красивий, зручний, чіткий, мертвий, мудрий, лисий, кисло-солодкий, гарячий, новий, гострокрилий, жовтий, відомий, авторитетний.

8. Словосполучення замініть словосполученнями іменників з прикметниками, якщо така заміна можлива. Зразок: олівець батька – батьків олівець, вітер з півночі – північний вітер.

Хвилі Дніпра, робота студента, заповіт батька, твори Шевченка, робота на заводі, клуб металістів, шабля зі сталі, стовп із дерева, загін із фронту, хвороба шлунку, завдання на рік, дні весни, листя клена, порядки школи, вулиці міста, протест народу, привіт друга, артист із Києва.

9. Поставте займенники в орудний та місцевий відмінок, поясніть їх правопис:

Казна-який, той, самий, казна-що, ніщо, де з ким, хтозна-чий, одне і те ж, абищо, дещо, він, мій, вона, нічий.

10. Випишіть займенники. Визначте, функцію яких членів речення вони виконують:

Шануй і поважай матір і батька. Вони дали тобі життя. Ти будеш дорослою людиною, але для матері і батька до останнього їхнього подиху залишишся дитям. Своєю працею і піклуванням вони несуть радість у твою колиску. Не забувай, що батьки також мають право на радість. Шануй і поважай бабусю й дідуся... дорожи честю сім'ї, оберігай її, як святиню. Де б ти не був, ніколи не забувай про свою рідну домівку. Завжди пам'ятай про неї.

11. Провідмінійте числівники:

П'ять, шістсот сорок вісім, перший, четверо, обоє, чотирнадцять, вісімдесят, дев'яносто п'ятий, п'ять тисяч двісті сорок шість, чверть, одна п'ята.

12. Дайте усі можливі відповіді на запитання «Котра година?»

14:30; 12:45

13. Із тексту випишіть сполучення іменників з прикметниками, ставлячи питання до прикметників. Позначте закінчення прикметників. Усно визначте рід, число та відмінок прикметників, встановіть від чого вони залежать.

Березень підкрався непомітно. Якось увечері дмухнув теплий вологий вітер. Цілу ніч він шумів теплим голим гіллям у шкільному саду... Потім почався рясний дощ. Він безперестанку йшов цілий день, ущух тільки надвечір. І тоді із землі піднявся густий сивий туман. Він клубочився на вулицях молочними хвилями так, що за два кроки нічого не можна було побачити.

(За Олесем Донченком)

14. Спишіть словосполучення, ставлячи займенники у потрібному відмінку.
Упізнали (я), зустрілися зі (ми), передали (я), запросили (я), чекали на (ми), просити у (він), згадувати (я), вдячний (ви), спілкуватися з (ми), подорожувати з (вони), біжить за (вона), подивитися на (він), спитати у (вони).
15. Поєднайте числівники з іменниками, утворені словосполучення запишіть.
П'ять, окунь; один, книга; двадцять, курча; два, олівець; три, вікно; одинадцять, футболіст; десять, стілець; п'ятдесят, копійка; вісім, портфель; шістдесят чотири, сторінка.
16. Складіть та запишіть текст про Україну (6–7 речень), використавши якомога більше прикметників.
17. Проаналізуйте типи вправ на вивчення іменних частин мови, які вміщені у підручниках з мовно-літературної освітньої галузі для 2–4 класів.
18. Запропонуйте вправи та завдання з теми «Прикметник», спрямовані на формування комунікативної компетентності учнів.
19. Наведіть приклади мовних ігор, лінгвістичних задач чи мовних цікавинок для вивчення тем «Іменник», «Прикметник», «Числівник», «Займенник».
20. Розробіть фрагмент уроку на пояснення граматичних категорій іменника (тема та клас – за вибором здобувача освіти).

Рекомендована література:

1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитися і правильно говорити / за заг. ред. О. Сербенської. Львів: Апріорі, 2019. 304 с.
2. Береза Т. Скажи мені українською. Львів: Апріорі, 2023. 456 с.
3. Білявська Т. М. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник. Миколаїв: СПД Румянцева, 2021. 108 с.
4. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення у початковій школі: методичний посібник. Київ: ВД «Освіта», 2019. 400 с.
5. Данчук Ю. В. Українська, що надихає. Говоримо і пишемо правильно. Харків: Вид. гр. «Основа», 2022. 127 с.
6. Електронні версії підручників «Українська мова та читання» для 1–4 класів. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>
7. Микитюк О. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2023. 440 с.
8. Помирча С., Семіряжко А. Творчі завдання як засіб розвитку креативного мислення на уроках української мови в початковій школі. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2023. №. 2. С. 127–136.
9. Типова освітня програма розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407/>

10. Типова освітня програма під керівництвом Р. Б. Шияна. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60408/>
11. Український правопис. Харків: Фоліо, 2022. 348 с.
12. Шевчук Т., Ткачук О. Реалізація змістової лінії «Досліджуємо мовні явища» у процесі роботи з фразеологізмами в початковій школі. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2022. Вип. 36. С. 187–196. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/view/11566/11940>

Практичне заняття № 13 (2 год)

Тема: Методи і прийоми вивчення лексико-граматичних ознак дієслова. Формування уявлення про прислівник як незмінну частину мови.

Мета: поглибити знання про лексико-граматичні категорії дієслова та морфологічні ознаки прислівника як незмінної частини мови; формувати практичні вміння дієвідмінювання, творення часових форм дієслова, а також навички правопису складних прислівників і часток; навчити проєктувати інтерактивні завдання, розвивати медіаграмотність молодших школярів та створювати творчі мовленнєві продукти.

Теоретична частина:

1. Дієслово в системі самостійних частин мови.
2. Правопис дієслів з часткою «не».
3. Формування загального поняття про дієслово в початкових класах.
4. Методика вивчення числа і роду дієслів.
5. Методика вивчення часових форм дієслова.
6. Вивчення неозначеної форми дієслова.
7. Формування поняття про дієвідмінювання.
8. Прислівник як повнозначна незмінна частина мови.
9. Особливості правопису прислівників.
10. Особливості вивчення прислівника в початковій школі.
11. Формування культури усного і писемного мовлення школярів під час вивчення дієслова та прислівника.

Практична частина:

1. До поданих іменників і прикметників доберіть спільнокореневі дієслова.

Зразок: Писання – пише.

Читання, черговий, вихователь, зимовий, лікар, працюючий, письмо, гра, вишивання, біг, молитва, праця, радість.

2. Утворіть від дієслів інфінітивні форми:

Виборю, обмину, стережу, повертаюся, виховую, падаю, варю, поверну, зітхаю, пливу, виконую, проходжу, милуюся, знаю, вибачаюся, стелю, обпалюю.

3. Поставте дієслова в усіх особах однини та множини:

Любити, визволяти, славити, шарудіти, дивитися, бачити, знати, лоскотати, палати, мріяти, косити, кинути, приходити, підростати, перепливати.

4. Розподіліть дієслова на дві колонки: перша – дієслова I дієвідміни, друга – дієслова II дієвідміни:

Читати, бачити, бігти, радіти, згадувати, дихати, полоти, квітчати, колоти, молоти, перебороти, розповідати, жати, косити, творити, мовчати, готувати, хотіти, іржати, брати, заходити, сіяти, мерзнути, лягати, чистити, пити, одягати.

5. Перепишіть прислів'я, розкриваючи дужки:

1. Семеро одного (не) ждуть.
2. (Не) кажи – (не) вмію, а кажи навчусь!
3. Два хитрих мудрого (не) переважають.
4. У чужому оці й порошинку бачить, а в своєму і сучка (не) добачає.
5. (Не) має в що й солі зав'язать.
6. Сьогоднішньої роботи на завтра (не) відкладай.
7. Коли (не) тямши, то й (не) берися.
8. Сам (не) зчувся, як здоров'я позбувся.
9. (Не) дочув глухий, що (не) добачив сліпий, як утікав кривий.
10. (Не) досолить – (не) доїсть.

6. Поширте речення однорідними прислівниками, поданими в довідці і запишіть.

Зійшло сонце. ...., ...дихнув легенький вітерець. ...., ..., заспівав він свою пісню. ...., ...співає береза. Слухаючи її, хочеться підійти, та обняти білокору красуню. ...., ... співав дуб. Коли чуєш його пісню, то самому хочеться бути сильним та відважним.

Слова для довідок: Ласкаво, привітно, лагідно, весело, радісно, ніжно, трепетно, мужньо, величаво, відважно.

7. Спишіть, розкриваючи дужки. Порівняйте написання співзвучних слів.

- а). Підписати зошит (по) шкільному. – (По) шкільному подвір'ю розбіглися школярі.
- б). Мисливець ішов (по) лисячому сліду. – Він дивився на їжу (по) лисячому.
- в). Пташки защебетали вже (по) весняному. – (По) весняному небу пролетіли перші ластівки.
- г). Заняття тривають (по) перше червня. – (По) перше, потрібно зустрітися з товаришем.
- д). Рушник вишитий (по) українському. – Дарувати (по) українському звичаю.
- е). Рапорт віддавали (по) військовому. – Кожному герою дали (по) військовому званню.

8. Запишіть прислівники згідно орфографічних правил. Поясніть їх правопис.

Рано(по)раненьку, (на)виворіт, (без)відома, (на)зло, (в)нічию, (одним)один, (до)пари, (в)далечінь, (по)людськи, віч(на)віч, (по)друге, (з)дня(на)день, (видимо)невидимо, слово(в)слово, (с)тиха, (в)щертъ, (по)сусідськи, коли(не)коли, (на)в(з)догін, (по)маленьку, (у)наслідок, (ледве)ледве, врешті(решт), десь(не)десь, (часто)густо, (по)своєму, на(віки)вічні, (десь)інколи, з(на)двору, один(по)одному, (по)можливості, на(в)проти, сам(на)сам, (спід)споду, (по)восьмеро, (зо)зла, (з)рання, (рано)вранці, на(в)ряд, (у)трьох, ні(на)гріш, (чим)скоріш, (в)поперек, (у)щертъ, (на)вмисне, (за)законом, (на)прокат, (на)останку, (без)упину, (на)дозвіллі, (до)долу, (під)час, (за)кордоном, (з)краю(в)край,

(до)останку, (без)потреби, (в)роздріб, (по)одинці, (на)жаль, (без)черги, (під)силу, (до)пори.

9. Визначте прийоми, які можна застосувати для активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках вивчення дієслова. Випишіть із методичної літератури чи онлайн-ресурсів приклади цікавих вправ, мовних ігор до вивчення теми «Дієслово».

10. Запропонуйте 1–2 вправи із використанням інтерактивних технологій навчання для вивчення часових форм дієслова. Проведіть її в аудиторії.

11. У контексті вивчення прислівника (4 клас) запропонуйте вправу для розвитку медіаграмотності та критичного мислення молодших школярів.

12. З'ясуйте, які труднощі виникають в учнів у процесі вивчення теми «Прислівник», та визначте шляхи їх подолання.

13. Складіть конспект уроку узагальнення та систематизації знань на тему «Неозначена форма дієслова».

14. Доповніть текст дієсловами. Запропонуйте варіанти, як цю вправу можна використовувати під час вивчення дієслова.

Пухнастий білий сніг на дахах і парканах. Товста м'яка ковдра на сонній землі. Тонкий кристалевий іній на застиглих вікнах. Весела юрба дітей з дерев'яними санчатами. Радісний сміх навколо. Швидкий політ сніжок. Стрімкий спуск з високої гірки. Червоні цоки та яскраві рукавички. Гарячий ароматний чай у металевих термосах. Перші вечірні вогні у затишних вікнах. Солодкий сон зимового саду під ясними зорями.

15. Складіть сенкан про вишиванку.

Довідка: Сенкан – це короткий поетичний твір із п'яти рядків:

1 рядок – іменник (тема вірша);

2 рядок – два прикметники (описують іменник);

3 рядок – три дієслова (називають дії, пов'язані з іменником);

4 рядок – речення з чотирьох слів (виражає ставлення автора до іменника);

5 рядок – висновок (синонім до іменника).

Зразок:

Сакура.

Ніжна, запашна.

Квітне, чарує, приваблює.

Навесні рожеву хмару нагадує.

Диво-вишня.

Рекомендована література:

1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитися і правильно говорити / за заг. ред. О. Сербенської. Львів: Апріорі, 2019. 304 с.
2. Береза Т. Скажи мені українською. Львів: Апріорі, 2023. 456 с.
3. Білявська Т. М. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник. Миколаїв: СПД Румянцева, 2021. 108 с.
4. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення у початковій школі: методичний посібник. Київ: ВД «Освіта», 2019. 400 с.

5. Данчук Ю. В. Українська, що надихає. Говоримо і пишемо правильно. Харків: Вид. гр. «Основа», 2022. 127 с.
6. Електронні версії підручників «Українська мова та читання» для 1–4 класів. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>
7. Микитюк О. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2023. 440 с.
8. Помирча С., Семіряжко А. Творчі завдання як засіб розвитку креативного мислення на уроках української мови в початковій школі. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2023. №. 2. С. 127–136.
9. Типова освітня програма розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407/>
10. Типова освітня програма під керівництвом Р. Б. Шияна. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60408/>
11. Український правопис. Харків: Фоліо, 2022. 348 с.
12. Шевчук Т., Ткачук О. Реалізація змістової лінії «Досліджуємо мовні явища» у процесі роботи з фразеологізмами в початковій школі. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2022. Вип. 36. С. 187–196. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/view/11566/11940>

Змістовий модуль 6. Граматика: синтаксис.
Методика вивчення елементів синтаксису та пунктуації.

Практичне заняття № 14 (2 год)

Тема: Система роботи над елементами синтаксису та пунктуації в початковій школі.

Мета: поглибити теоретичні знання про синтаксичну структуру української мови та методику вивчення синтаксичних одиниць у початковій школі; сформувані практичні вміння здійснювати повний синтаксичний розбір, встановлювати логічні зв'язки між членами речення та дотримуватися пунктуаційних норм; навчити проєктувати систему вправ на конструювання та поширення речень, що сприятимуть розвитку комунікативної та емоційної сфер молодших школярів.

Теоретична частина:

1. Одиниці синтаксису. Словосполучення. Типи словосполучень.
2. Поняття про речення. Ознаки речення. Класифікація речень.
3. Просте двоскладне речення. Головні та другорядні члени речення.
4. Розділові знаки у двоскладному реченні.
5. Односкладні речення та їх види.
6. Просте ускладнене речення. Однорідні та відокремлені члени речення.
7. Речення, ускладнені вставними і вставленими конструкціями.
8. Складне речення. Класифікація складних речень.
9. Значення знань з синтаксису в початкових класах.
10. Формування поняття про речення в початковій школі.
11. Робота над засвоєнням поняття про основу речення, головні і другорядні члени речення.
12. Вивчення однорідних членів речення.
13. Ознайомлення зі складним реченням.
14. Види вправ з синтаксису і пунктуації.
15. Методика синтаксичного розбору речення.

Практична частина:

1. Поширте речення другорядними членами:

Примчала зима. Розсипала срібло по землі. Намела кучугури. Посміхається мороз. Пливають хмаринки. Сон огортає землю. Не чути співу пташок. Холодно їм. Діти розвішують годівнички. Взимку потрібна допомога.

2. Спишіть, підкресліть головні та другорядні члени речення:

1. Хотіла б я піснею стати у сюю хвилину ясну... (Леся Українка). 2. Нехай душа моя голосить (А. Чубинський). 3. Розмовляли ми з тобою сердечно і просто (М. Рильський). 4. Батько сількора Василя, середняк Опанас Трубенко, був людиною неквапливою (Довж.). 5. Бажав я для скованих волі, для скривджених кращої долі і рівного права для всіх... (І. Франко). 6. Чернишинаказав розвантажити коней і відправити їх назад з двома бійцями (О. Гончар). 7. Відкриття Коперника зробило революцію в світогляді людей, в їхньому розумінні природи та способах пізнання її (З підручника). 8. Він одказував

старостам ні се ні те (І. Нечуй-Левицький). 9. Учора я думав про сьогодні (З журналу). 10. Пожадливого гроші розпалюють, а не насичують (Народна творчість). 11. Сосновий ліс перебирає струни над берегами вічної ріки (Л. Костенко). 12. Старше покоління – свідок іншого життя (М. Коцюбинський). 13. За непослух забере тебе Той, що в скалі сидить (Леся Українка). 14. Тільки вночі Остап із Соломією зважилися податись на берег (М. Коцюбинський).

3. Спишіть текст, поділивши його на речення. Підкресліть головні та другорядні члени в кожному реченні. Встановіть зв'язок між словами кожного з речень.

Осінній вечір

У лісі швидко насувається вечір темні тіні лягають попід деревами старі сосни стоять непорушно надвечірнє сонце сховалося за деревами легкий туман повільно вкриває лісову галявину останній промінь світла ледь золотить верхівки беріз прохолодне повітря пахне вогкою землею та опалим листям тихий шепіт сухої трави сповіщає про прихід ночі.

Порядок встановлення зв'язків між членами речення

1. Назвати сполучення підмета з присудком, за допомогою питань встановити зв'язки між ними.

2. Відшукати залежні слова від підмета, за допомогою запитань встановити зв'язки між підметом та другорядними членами за допомогою запитань.

3. Відшукати залежні слова від присудка, за допомогою запитань встановити зв'язки між присудком та другорядними членами за допомогою запитань.

4. Встановити залежність між іншими другорядними членами.

Приклад: Соловейко в темнім гаї сонце зустрічає.

2. Соловейко(що робить?) зустрічає; зустрічає (хто?) соловейко.

3. Зустрічає (що?) сонце.

4. Зустрічає (де?) в гаї.

5. В гаї (якому?) темнім.

4. Складіть та запишіть два речення з однорідними членами та два речення, у яких однорідні члени мають при собі залежні слова.

5. Запишіть про свої враження після відвідування театру або кіно, використовуючи відокремлені означення.

6. Виберіть із тексту складносурядні речення. Запишіть їх:

Для весілля знадобиться обов'язково п'ять рушників – під коровай, для ікон, для перев'язування рук молодим та під ноги під час вінчання. З давніх-давен мати вчила донечку рукоділлю, а у три роки з нею проводили невеликий ритуал. Батько підводив малу до яблуні і легенько колов голочкою дитячі долоньки. Просив в Бога благословення, щоб дитина ніколи не вколосалася при вишиванні. Дівчина на своє весілля має вишити рушники своїми руками. Не варто купувати весільний рушник. Ми ж не знаємо, з якими помислами людина вишивала його. Може, в людини велике горе і вона з нужди зі слізьми вишила і продала. Все, що вона думала, те і зашила у рушник. І та доля передасться молодій парі. Полотно для вишивки беруть тканине, не зарублене по боках, не зшите з двох частин. Сім'я має бути єдиним цілим, а життєва дорога не повинна перерізатися. Рушник вишивають з двох сторін червоними та чорними нитками.

Центр залишають білим. То Боже місце. Стаючи на рушник, молоді отримують благословення згори на їхнє дерево роду на полотні та світле життя.

7. Визначте види підрядних речень:

1. Під небом соковитим і дзвінким, де ходить вітер теплий і рум'яний, вони будують променистий дім (М. Рильський). 2. Годуй діда на печі, бо й сама там будеш (Нар. тв.). 3. Давно не чуть нікого, де ти гралась (Т. Шевченко). 4. Ми ловили сонця теплі промінці, щоб вони медово стигли у руці (В. Крищенко). 5. Під горою, там, де клечань, де травою поросло, день і ніч про щось лепече балакуче джерело (М. Джаліль). 6. Дівчина виходила на берег, звідки було видно до гаю (Марко Вовчок). 7. Нещастя з'являється там, де люди втрачають віру одне в одного (І. Цюпа). 8. Гора, на якій жила княжна, зветься тепер Дівич-горою (З журн.). 9. Запізнився з відповіддю через те, що живу зараз за кордоном, а не в Чернігові (М. Коцюбинський). 10. Ой не відтіль вітер віє, відкіль мені треба (І. Котляревський).

8. Доберіть зразки вправ, що стосуються змістової та інтонаційної сторін речення в комунікативному та емоційному планах:

- конструювання речень з розрізнених слів;
- аналітико-синтетичні вправи з елементами конструювання речень;
- складання учнями речень відповідно до схем, даних вчителем;
- вправи на поділ текстів, набраних без розділових знаків і великих літер на початку речень, на окремі речення;
- вправи на розрізнення розповідних, питальних та спонукальних речень за їх роллю в мовленні, інтонацією, специфікою побудови, а на письмі – за розділовими знаками.

9. Складіть словничок термінів основних понять теми «Речення» у початковій школі.

10. Підберіть вправу для виконання синтаксичного розбору речення. Продемонструйте методику його проведення в аудиторії.

11. Проаналізуйте пунктуаційні правила, які засвоюють учні у процесі вивчення елементів синтаксису.

12. Розробіть конспект уроку на вивчення однієї з синтаксичних тем.

Рекомендована література:

1. Білявська Т. М. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник. Миколаїв: СПД Румянцева, 2021. 108 с.
2. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення у початковій школі: методичний посібник. Київ: ВД «Освіта», 2019. 400 с.
1. Електронні версії підручників «Українська мова та читання» для 1–4 класів. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchniky/>
2. Кухарчук І. О., Щербач О. М. Навчання елементів синтаксису в початковій школі в семантико-функціональному аспекті. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 10. С. 299–310. <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/15583>
3. Методичні рекомендації до проведення уроків з української мови та літературного читання для студентів спеціальності 013 Початкова освіта / упорядники: Горбач Н. В., Стрельбіцька О. О. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2025. 68 с.

4. Микитюк О. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2023. 440 с.
5. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020. 88 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722951/>
6. Типова освітня програма розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407/>
7. Типова освітня програма під керівництвом Р. Б. Шияна. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60408/>

Практичне заняття № 15 (2 год)

Тема: *Особливості методики опрацювання текстів різних типів на уроках української мови в початкових класах.*

Мета: *опанувати методику формування комунікативної компетентності молодших школярів через роботу з текстами різних типів; навчити студентів застосовувати сучасні техніки розвитку зв'язного мовлення; сформувати вміння проєктувати інтегровані STEAM-завдання на основі науково-пізнавальних текстів та розвивати навички критичного аналізу медіатекстів.*

Теоретична частина:

1. Зміст поняття «зв'язне мовлення». Одиниці зв'язного мовлення.
2. Зміст, мета і завдання роботи з розвитку зв'язного мовлення на уроках української мови в початкових класах.
3. Види вправ з розвитку зв'язного мовлення.
4. Будова тексту, методичні прийоми ознайомлення з поділом тексту на абзаци.
5. Засоби зв'язку між частинами тексту, необхідність знайомити з ними учнів початкових класів.
6. Особливості методики опрацювання текстів різних типів на уроках української мови в початкових класах.
7. Сторітелінг як вправа з розвитку зв'язного мовлення.
8. Робота з метафоричними асоціативними картками для розвитку зв'язного мовлення.

Практична частина:

1. Доберіть або складіть три тексти на одну тему, написані в різних формах: розповідь, опис, міркування.
2. Складіть та запишіть текст-міркування за поданими твердженням, доказом і висновками. Доберіть заголовок до тексту.
Твердження: Кожному відкрита дорога до знань.
Доказ (доведення): Кожен школяр...
Висновок: Найбільшу користь суспільству приносить людина, яка багато знає і вміє.

3. Складіть текст за однією поданих кінцівок:
  - «...Сонце сходило над містом, а маленький майстер Петрик стояв на даху і вперше запускав у небо свій справжній, власний, літаючий корабель»;
  - «...Коли урок закінчився, Оленка з подивом усміхнулася: виявилось, що малювання кульковими ручками – це не так вже й страшно, а навіть дуже захопливо!»;
  - «...З того моменту він зрозумів, що його вчителька не просто пояснює правила, а вчить бачити за кожною літерою – цілий чарівний світ»;
  - «...Тільки тоді вони прочитали найголовніше правило, написане дрібним шрифтом: Головне завдання нашої школи – навчитися сміятися, коли нічого не виходить»;
  - «...І виявилось, що чергування – це не покарання, а єдиний спосіб дізнатися, хто щодня залишає на дошці малюнок сонечка».
4. Завдання для групової роботи: придумайте імпровізацію за змістом казки чи оповідання із використанням лялькового театру. Проведіть в аудиторії.
5. Розробіть фрагмент уроку для 3-го класу, де учням пропонується текст, у якому порушено логічну послідовність речень та відсутні абзаци.
6. Цікавий сторітелінг: перекажіть українську народну казку «Рукавичка» від імені рукавички. Поясніть, на розвиток яких умінь та навичок спрямоване таке завдання.
7. Розробіть фрагмент уроку з використанням медіатекстів (тема і клас на вибір).
8. Прочитайте текст та розгляньте зображення до нього, розробіть систему вправ та запитань до нього (для учнів 3-го класу), використовуючи Steam-технології та інтегруючи знання з інших освітніх галузей (математичної, природничої, технологічної, мистецької тощо).

Таємниці сніжинок

Взимку з неба падають мільйони сніжинок. Кожна з них – маленьке диво природи. Вчені досліджували сніжинки під мікроскопом і виявили дивовижну таємницю: не існує двох однакових сніжинок! Кожна має свій неповторний візерунок. Сніжинка народжується високо в хмарах, де дуже холодно. Крихітна крапелька води замерзає і перетворюється на льодовий кристалик. Потім до нього прикріплюються інші крапельки і кристалик росте. Він набуває форми зірочки з шістьма променями. Це відбувається тому, що молекули води з'єднуються в певному порядку.

Чому сніг білий, якщо він зроблений з прозорого льоду? Секрет у повітрі! Між сніжинками є багато крихітних повітряних кишеньок. Коли сонячне світло потрапляє на сніг, воно відбивається від цих кишеньок у всі боки. Тому сніг здається нам білим. А лід – інша справа. У ньому майже немає повітря, тому він прозорий. Коли взимку замерзає озеро, вода перетворюється на суцільну льодову поверхню без повітряних бульбашок.

Сніг – чудовий захисник. Під снігом рослинам тепліше, ніж на морозному повітрі. Повітря між сніжинками працює як ковдра, яка зберігає тепло землі. Тому кажуть: «Багато снігу – багато

хліба». Сніг захищає озимі посіви від вимерзання. Ще одна цікава властивість снігу – він може «співати»! Коли надворі сильний мороз (нижче мінус 10 °С), і ти йдеш по снігу, він скрипить під ногами. Це ламаються сніжинки. Чим нижча температура, тим голосніше «співає» сніг.

Рекомендована література:

1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитися і правильно говорити / за заг. ред. О. Сербенської. Львів: Априорі, 2019. 304 с.
2. Білявська Т. М. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник. Миколаїв: СПД Румянцева, 2021. 108 с.
3. Вашуленко О. Формування у молодших школярів умінь створювати власні висловлювання на уроках літературного читання: методичні рекомендації. Київ: Педагогічна думка, 2020. 71 с.
4. Горбач Н. В. Техніка сторітеллінгу в педагогічній практиці. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2021. Вип. 3. Т. 1. С. 187–191. URL: <http://academstudies.volyn.ua/index.php/humanities/article/view/30/29>
5. Горбач Н. В., Папезжук О. В. Сторітелінг як сучасна методика розвитку мовлення молодших школярів. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2022. Вип. 1. С. 237–242. URL: <http://academstudies.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/325/309>
6. Данчук Ю. В. Українська, що надихає. Говоримо і пишемо правильно. Харків: Вид. гр. «Основа», 2022. 127 с.
7. Костенко Т. М., Довгопола К. С. Нова українська школа: формування у молодших школярів навичок конструктивного спілкування : навч.-метод. посіб. Харків : Вид-во «Ранок». 2021. 176 с.
8. Малихін О., Ліпчевська І. Педагогічна майстерність учителя початкових класів: візуалізація навчальної інформації в початковій школі. Методичний посібник. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 74 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736554/>
9. Микитюк О. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2023. 440 с.
10. Помирча С., Семіряжко А. Творчі завдання як засіб розвитку креативного мислення на уроках української мови в початковій школі. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2023. №. 2. С. 127–136.
11. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020. 88 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722951/>
12. Проектна робота в початковій школі. Методичний посібник із фасилітації проектної роботи з учнями 1–4 класів / The Lego Foundation/ Запоріжжя: Статус, 2023. 212 с.
13. Роєнко Л. М., Торчинська Т. А. Методика навчання української мови у початковій школі: практикум. Умань: Візаві, 2021. 148 с.
14. Стеблюк С., Хома О. Збагачення активного словника молодших школярів на уроках української мови у сучасній початковій школі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 60, Т. 4. С. 171–176.
15. Хижняк І., Сафонова Ю. Наукові засади застосування театралізації на уроках літературного читання в початковій школі. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2023. №. 1. С. 218–228. URL: <http://gnvp.ddpu.edu.ua/article/view/284564>

Практичне заняття № 16 (2 год)

Тема: Методика роботи над творами та переказами. Програмові вимоги до усних і письмових зв'язних висловлювань.

Мета: опанувати методику організації та проведення письмових робіт комплексного характеру в початковій школі; навчити студентів класифікувати мовленнєві помилки та застосовувати прийоми їх попередження; сформувані вміння використовувати інноваційні технології для розвитку образного мовлення учнів; відпрацювати навички редагування текстів та оцінювання дитячих робіт згідно з критеріями НУШ.

Теоретична частина:

1. Твори як мовленнєві вправи комплексного характеру.
2. Види усних і письмових творів.
3. Есе, етапи роботи над есе.
4. Основні етапи роботи над учнівським твором.
5. Мовленнєві помилки учнів, їхні типи. Причини мовленнєвих помилок.
6. Критерії і норми оцінювання учнівських творів.
7. Перекази. Класифікація переказів та методика їх проведення.
8. Підготовка до переказу. Складання плану. Мовний аналіз тексту.
9. Робота над попередженням лексичних, граматичних, стилістичних, правописних помилок. Виправлення й аналіз помилок.
10. Методичний прийом «щоденні 5» на уроках розвитку зв'язного мовлення.

Практична частина:

1. Визначте, яке місце займають твори в системі роботи з розвитку зв'язного мовлення молодших школярів. Чи можна стверджувати, що твір – найскладніший вид роботи з розвитку зв'язного мовлення. Відповідь аргументуйте.
2. Доберіть тексти для детального і вибіркового письмових переказів тексту для 3 і 4 класів. Складіть план до текстів.
3. Розкрийте значення таких нетрадиційних видів творів: твір-загадка, твір-записка, твір-порада, твір-фантазія, твір-презентація, твір-імпровізація, твір-репортаж. Доповніть цю типологію власними типами творів.
4. Розкрийте сутність технології «Сторітелінгу». Покажіть, як можна її застосовувати на уроках розвитку мовлення.
5. Розробіть 2–3 підготовчі вправи до написання творів. Розкрийте методику їхнього проведення.
6. На формування яких компетентностей може бути спрямоване редагування змісту текстів? Запропонуйте текст для такого завдання.
7. Проаналізуйте учнівський твір. Які рекомендації ви дали б авторові?

Білим сніжком занесло лісові доріжки. З дерева на дерево стрибає прудка білочка. Білочка знайшла соснову шишку. Білочка занесла її до свого дупла. Білочка дуже старанна, бо білочці треба готуватися до холодної зими.

Самостійно доберіть слова для довідок.

8. З метою підвищення образності мовлення, учитель запропонував молодшим школярам скласти картотеку «Словникові знахідки». До неї увійшли такі приклади: «Маленька ялиночка сховала рученятка в пухнасті рукавички», «Вишнева гілка постукала у віконечко», «Маленькі пеньки під снігом, як білі ведмежата», «Кожна сніжинка як маленьке срібне мереживо», «Пишов золотий кленовий дощик», «Жовті листочки плавають у калюжах як золоті рибки».

Зробіть власну картотеку словникових знахідок до однієї з тем:

- Краса зимової природи;
- Школа – другий дім;
- Рідна мова;
- Я – українець;
- Книга – джерело знань.

9. Розробіть пам'ятку для учня «Як написати есе».

10. Відредагуйте текст. Підкресліть помилки кольоровими маркерами: червоний – правописна, зелений – лексична (тавтологія), синій – граматична.

За цим словником поняття вихованості тлумачеться дуже просто. Це вміння поводитися: вітатися, розмовляти, вдягатися, їсти, тощо. Звичайно вважається, що коли людина дотримується загально прийнятої норми поведінки, то вона є вихованою.

Чи обмежується вихованість тільки цим. Адже, крім правил етикету, існують ще й моральні здатності. Не зовнішня культура, а внутрішній, духовний світ людини. Це вміння бути доброзичливими, щирим, уважним. Для цього потрібно відповідальність, готовність чимсь поступитися. А це вже на багато складніше, бо вимагає від людини самодисципліни.

Рекомендована література:

1. Білявська Т. М. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник. Миколаїв: СПД Румянцева, 2021. 108 с.
2. Вашуленко О. Використання медіатекстів у підручнику літературного читання для початкової школи. Проблеми сучасного підручника. 2024. № 32. С. 336–351. URL: <https://ipvid.org.ua/index.php/psp/article/view/744/864>
3. Вашуленко О. Формування у молодших школярів умінь створювати власні висловлювання на уроках літературного читання: методичні рекомендації. Київ: Педагогічна думка, 2020. 71 с.
4. Горбач Н. В. Техніка сторітеллінгу в педагогічній практиці. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2021. Вип. 3. Т 1. С. 187–191. URL: <http://academstudies.volyn.ua/index.php/humanities/article/view/30/29>
5. Горбач Н. В., Папезжук О. В. Сторітелінг як сучасна методика розвитку мовлення молодших школярів. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2022. Вип. 1. С. 237–242. URL: <http://academstudies.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/325/309>
6. Данчук Ю. В. Українська, що надихає. Говоримо і пишемо правильно. Харків: Вид. гр. «Основа», 2022. 127 с.
7. Костенко Т. М., Довгопола К. С. Нова українська школа: формування у молодших школярів навичок конструктивного спілкування : навч.-метод. посіб. Харків : Вид-во «Ранок». 2021. 176 с.
8. Онопрієнко О. В. Нова українська школа: інноваційна система оцінювання результатів навчання учнів початкової школи : навч.- метод. посіб. Харків : Вид-во «Ранок». 2021. 208 с. URL: <http://surl.li/dabgi>

9. Помирча С., Семіряжко А. Творчі завдання як засіб розвитку креативного мислення на уроках української мови в початковій школі. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2023. № 2. С. 127–136.
10. Степаненко О., Іванишин М. Перспективи впровадження STEM-технології для активізації навчальної діяльності в закладах середньої освіти. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 4 (6). С.45–49.

Змістовий модуль 7. Методика літературного читання.

Практичне заняття № 17 (2 год)

Тема: *Читання як вид мовленнєвої діяльності. Методика читання вголос та мовчазного читання.*

Мета: *поглибити теоретичні знання про читання як складний вид мовленнєвої діяльності та методика його проведення в початковій школі; сформувані практичні вміння організовувати читання вголос та мовчазне читання, здійснювати словникову роботу за допомогою креативних технік; навчити застосовувати методи критичного мислення для аналізу художніх творів; досліджувати українознавчий потенціал навчального контенту.*

Теоретична частина:

1. Характеристика змістових ліній «Читаємо», «Досліджуємо медіа», «Театралізуємо».
2. Читання як вид мовленнєвої діяльності. Види та форми читання.
3. Поняття «читацька компетентність».
4. Коло читання молодших школярів: тематика і жанри.
5. Змість навчальної програми з літературного читання.
6. Методика читання вголос.
7. Методика мовчазного читання.
8. Словникова робота на уроках літературного читання.
9. Труднощі читання, які виникають у молодших школярів.

Практична частина:

1. Проаналізуйте українознавчий компонент творів для читання, що розміщені в сучасних підручниках з мовно-літературної освітньої галузі.
2. Запропонуйте 2–3 вправи для формування якісних ознак читання.
3. Запропонуйте прийоми словникової роботи на уроках літературного читання.
4. Проаналізуйте українську народну казку «Котигорошко», використовуючи прийом «6 капелюхів». Отож, дайте відповіді на запитання, послідовно «одягаючи» капелюхи:

Білий: *Тільки факти (хто герої, куди пішли тощо).*

Червоний: *Які почуття викликає вчинок героя?*

Чорний: *Що в казці було небезпечним?*

Жовтий: Яку користь принесла перемога над змієм для громади?

Зелений: Якби у вас була суперсила, як би ви змінили фінал?

Синій: Чого нас вчить цей твір?

5. Оберіть один із підручників для 2–4 класу та складіть «алфавітну таблицю», де на кожну літеру випишіть з підручника символ, назву чи поняття, що стосуються українознавства (наприклад: А – Асканія-Нова, Б – Бандура, В – Вишиванка).

6. Для слова, що складне для розуміння молодших школярів, (наприклад, «*майоріти*») побудуйте «словникову піраміду»:

1. Слово.
2. Синонім.
3. Антонім.
4. Речення з цим словом.
5. Малюнок-асоціація.

7. Робота в парах: метод «займи позицію» – наведіть аргументи та подискутуйте в парах, який вид читання (голосне чи мовчазне) є важливішим у початковій школі.

Рекомендована література:

1. Білявська Т. М. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник. Миколаїв: СПД Румянцева, 2021. 108 с.
2. Вашуленко О. Використання медіатекстів у підручнику літературного читання для початкової школи. Проблеми сучасного підручника. 2024. № 32. С. 336–351. URL: <https://ipvid.org.ua/index.php/psp/article/view/744/864>
3. Вашуленко О. Формування у молодших школярів умінь створювати власні висловлювання на уроках літературного читання: методичні рекомендації. Київ: Педагогічна думка, 2020. 71 с.
4. Горбач Н. В., Стрельбіцька О. О. Українознавство і медіаграмотність як важливі компоненти сучасної мовно-літературної освіти в початковій школі / Педагогічна освіта в сучасній соціокультурній парадигмі : колективна монографія. / за заг. ред. П. М. Бойчука. Луцьк: Видавництво «Вежа-Друк», 2025. С. 137–175.
5. Електронні версії підручників «Українська мова та читання» для 1–4 класів. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchniky/>
6. Малихін О., Липчевська І. Педагогічна майстерність учителя початкових класів: візуалізація навчальної інформації в початковій школі. Методичний посібник. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 74 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736554/>
7. Методичні рекомендації до проведення уроків з української мови та літературного читання для студентів спеціальності 013 Початкова освіта / упорядники: Горбач Н. В., Стрельбіцька О. О. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2025. 68 с.
8. Пометун О. І. Нова українська школа: розвиток критичного мислення учнів початкової школи : навч.-метод. посіб. Київ, 2020. 192 с.
9. Старагіна І. П. Нова українська школа: розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в системі інтегрованого навчання: навчально-методичний посібник. Харків: Соняшник, 2020. 176 с.
10. Стеблюк С., Хома О. Збагачення активного словника молодших школярів на уроках української мови у сучасній початковій школі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 60, Т. 4. С. 171–176.
11. Типова освітня програма розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407/>

12. Типова освітня програма під керівництвом Р. Б. Шияна. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60408/>
13. Тихонова К. С. Труднощі навчання: дислексія, дисграфія, диспраксія, дискалькулія. Харків: Ранок, 2021. 152 с.
14. Учні початкових класів із особливими освітніми потребами: навчання та супровід. Навчально-методичний посібник / укл. Л. І. Прохоренко, О. О. Бабяк та ін. Харків: Ранок, 2020. 160 с.
15. Serdiuk H. The analysis of the basic definitions of the research on the development of teachers' research competence of the ukrainian language and literature. *Professional pedagogics*. 2023. № 1. S. 31–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prped_2023_1_6

Практичне заняття № 18 (2 год)

Тема: *Види робіт на уроках літературного читання під час роботи з творами художньої літератури та медіатекстами.*

Мета: *поглибити знання про методику аналізу художніх творів та специфіку роботи з медіатекстами в початковій школі; сформувані практичні вміння виразного та театралізованого читання, навички інтерпретації образів через створення «цифрових портретів» героїв та написання фанфіків; навчити проектувати безпечне освітнє середовище через формування навичок медіаграмотності та мережевого етикету.*

Теоретична частина:

1. Формування навичок виразного читання.
2. Робота з текстом на уроках літературного читання.
3. Аналіз художнього тексту (тема та ідея, роль заголовка, художні засоби, аналіз персонажів).
4. Переказування змісту прочитаного за планом.
5. Словесне малювання.
6. Реалізація змістової лінії «Театралізуємо» на уроках літературного читання.
7. Використання сучасних технологій вивчення літературних творів.
8. Прийом «крісло автора».
9. Особливості роботи з різними видами медіатекстів (візуальні, аудіовізуальні, реклама).
10. Етика віртуального спілкування та безпека в Інтернеті.

Практична частина:

1. Підберіть текст для виразного читання в 3-му класі та підготуйтеся його прочитати за принципом «театрального читання» (прочитайте уривок від імені різних дійових осіб).
2. Прочитайте твір Лесі Мовчун «Баба-Яга і козак Невидим», уміщений у підручнику «Українська мова та читання» О. Вашуленко за 2021 рік. Створіть анкету героя для

«соціальної мережі»: фото (малюнок), статус (життєве кредо), список друзів, останні «пости» (думки героя) та вподобання тощо.

3. Запропонуйте спосіб використання прийому «крісло автора» на уроках літературного читання. Продемонструйте в аудиторії.

4. Підберіть із підручників для 3–4 класів декілька творів, які можна використати для формування навичок виразного читання в молодших школярів.

5. Укладіть короткий словничок літературознавчих термінів, із якими мають ознайомитися молодші школярі.

6. Скласти фанфік до твору Анатолія Дімарова «Для чого людині серце».

Примітка: фанфік – продовження або інше завершення літературного твору.

7. Розробіть пам'ятку «10 правил безпеки в інтернеті» для учнів 3 класу, використовуючи лише піктограми (емодзі) або малюнки та мінімум тексту. Обґрунтуйте, чому саме така візуалізація буде зрозумілою молодшим школярам.

Рекомендована література:

1. Вашуленко О. Використання медіатекстів у підручнику літературного читання для початкової школи. Проблеми сучасного підручника. 2024. № 32. С. 336–351. URL: <https://ipvid.org.ua/index.php/psp/article/view/744/864>
2. Вашуленко О. Формування у молодших школярів умінь створювати власні висловлювання на уроках літературного читання: методичні рекомендації. Київ: Педагогічна думка, 2020. 71 с.
3. Горбач Н. В., Стрельбіцька О. О. Українознавство і медіаграмотність як важливі компоненти сучасної мовно-літературної освіти в початковій школі / Педагогічна освіта в сучасній соціокультурній парадигмі : колективна монографія. / за заг. ред. П. М. Бойчука. Луцьк: Видавництво «Вежа-Друк», 2025. С. 137–175.
4. Електронні версії підручників «Українська мова та читання» для 1–4 класів. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>
5. Малихін О., Липчевська І. Педагогічна майстерність учителя початкових класів: візуалізація навчальної інформації в початковій школі. Методичний посібник. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 74 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736554/>
6. Методичні рекомендації до проведення уроків з української мови та літературного читання для студентів спеціальності 013 Початкова освіта / упорядники: Горбач Н. В., Стрельбіцька О. О. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2025. 68 с.
7. Пометун О. І. Нова українська школа: розвиток критичного мислення учнів початкової школи : навч.-метод. посіб. Київ, 2020. 192 с.
8. Старагіна І. П. Нова українська школа: розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в системі інтегрованого навчання: навчально-методичний посібник. Харків: Соняшник, 2020. 176 с.
9. Стеблюк С., Хома О. Збагачення активного словника молодших школярів на уроках української мови у сучасній початковій школі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 60, Т. 4. С. 171–176.
10. Типова освітня програма розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407/>
11. Типова освітня програма під керівництвом Р. Б. Шияна. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60408/>
12. Учні початкових класів із особливими освітніми потребами: навчання та супровід. Навчально-методичний посібник / укл. Л. І. Прохоренко, О. О. Бабяк та ін. Харків: Ранок, 2020. 160 с.

Практичне заняття № 19 (2 год)

Тема: *Методика вивчення творів різних жанрів.*

Мета: *поглибити знання про специфіку жанрової класифікації творів у початковій школі та методику їх опрацювання; сформувати практичні навички аналізу казок, байок, віршів та науково-пізнавальних статей; навчити проєктувати сучасні дидактичні матеріали (комікси, інтелект-карти, картки для медіаграмотності) та моделювати фрагменти уроків із використанням технологій НУШ для активізації читацького інтересу.*

Теоретична частина:

1. Методика роботи над оповіданням.
2. Особливості методики опрацювання казок.
3. Методика вивчення байок.
4. Методика опрацювання віршів.
5. Методика роботи з науковими статтями та нарисами.
6. Методика опрацювання малих фольклорних жанрів.
7. Робота з різними джерелами інформації.

Практична частина:

1. Проаналізуйте види казок, які вивчаються у початкових класах. Створіть інтелект-карту «Українська народна казка».
2. Використовуючи типові освітні програми для початкової школи, проаналізуйте, які літературні жанри вивчають молодші школярі на уроках літературного читання. Укладіть короткий словник літературознавчих термінів.
3. Складіть комікс за однією із українських народних казок. Поясніть, як можна використовувати жанр коміксу для формування цитацької зацікавленості молодших школярів.
4. Оберіть байку Леоніда Глібова. Запропонуйте варіант, як адаптувати її мораль до ситуацій, що можуть виникнути в житті сучасного школяра (наприклад, у спілкуванні в месенджерах чи під час гри на майданчику).
5. Змоделюйте фрагмент уроку для 3-го класу на вивчення оповідання, використавши сучасні технології навчання (сторітелінг, леґо, «щоденні-5» тощо).
6. Створіть картки, за допомогою яких можна працювати над розрізненням понять «факт», «думка», «фейк».
7. Запропонуйте способи реалізації змістової лінії «Театралізуємо» під час вивчення одного з літературних жанрів.

Рекомендована література:

1. Білявська Т. М. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник. Миколаїв: СПД Румянцева, 2021. 108 с.
2. Вашуленко О. Використання медіатекстів у підручнику літературного читання для початкової школи. Проблеми сучасного підручника. 2024. № 32. С. 336–351. URL: <https://ipvid.org.ua/index.php/psp/article/view/744/864>

3. Вашуленко О. Формування у молодших школярів умінь створювати власні висловлювання на уроках літературного читання: методичні рекомендації. Київ: Педагогічна думка, 2020. 71 с.
4. Горбач Н. В., Стрельбіцька О. О. Українознавство і медіаграмотність як важливі компоненти сучасної мовно-літературної освіти в початковій школі / Педагогічна освіта в сучасній соціокультурній парадигмі : колективна монографія. / за заг. ред. П. М. Бойчука. Луцьк: Видавництво «Вежа-Друк», 2025. С. 137–175.
5. Електронні версії підручників «Українська мова та читання» для 1–4 класів. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchniky/>
6. Малихін О., Ліпчевська І. Педагогічна майстерність учителя початкових класів: візуалізація навчальної інформації в початковій школі. Методичний посібник. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 74 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736554/>
7. Методичні рекомендації до проведення уроків з української мови та літературного читання для студентів спеціальності 013 Початкова освіта / упорядники: Горбач Н. В., Стрельбіцька О. О. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2025. 68 с.
8. Пометун О. І. Нова українська школа: розвиток критичного мислення учнів початкової школи : навч.-метод. посіб. Київ, 2020. 192 с.
9. Старагіна І. П. Нова українська школа: розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в системі інтегрованого навчання: навчально-методичний посібник. Харків: Соняшник, 2020. 176 с.
10. Стеблюк С., Хома О. Збагачення активного словника молодших школярів на уроках української мови у сучасній початковій школі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 60, Т. 4. С. 171–176.
11. Типова освітня програма розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407/>
12. Типова освітня програма під керівництвом Р. Б. Шияна. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60408/>
13. Тихонова К. С. Труднощі навчання: дислексія, дисграфія, диспраксія, дискалькулія. Харків: Ранок, 2021. 152 с.
14. Учні початкових класів із особливими освітніми потребами: навчання та супровід. Навчально-методичний посібник / укл. Л. І. Прохоренко, О. О. Бабяк та ін. Харків: Ранок, 2020. 160 с.
15. Serdiuk H. The analysis of the basic definitions of the research on the development of teachers' research competence of the ukrainian language and literature. *Professional pedagogics*. 2023. № 1. S. 31–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prped_2023_1_6

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

8. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитися і правильно говорити / за заг. ред. О. Сербенської. Львів: Априорі, 2019. 304 с.
9. Барабаш С., Бурко О. Реалізація принципу науковості в підручнику «Українська мова та читання» в НУШ. *Проблеми сучасного підручника*. 2023. № 30. С. 12–18. URL: <https://ipvid.org.ua/index.php/psp/article/view/669>
10. Береза Т. Скажи мені українською. Львів: Априорі, 2023. 456 с.
11. Білявська Т. М. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник. Миколаїв: СПД Румянцева, 2021. 108 с.
12. Бортнюк Т. Ю., Горбач Н. В., Голя Г. М., Здіховська Т. В. Робота з медіатекстами як інструмент формування критичного мислення здобувачів освіти. *Вісник науки та освіти*. 2025. №6 (36). С. 892–910. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/26072/26047>
13. Вашуленко М. С. Нова українська школа: Методика навчання інтегрованого курсу «Українська мова» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентісного підходу. Київ: ВД «Освіта», 2019. 192 с.
14. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення у початковій школі: методичний посібник. Київ: ВД «Освіта», 2019. 400 с.
15. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Уроки навчання грамоти за букварем: методичний посібник для вчителя. Київ: ВД «Освіта», 2019. 256 с.
16. Вашуленко О. Використання медіатекстів у підручнику літературного читання для початкової школи. *Проблеми сучасного підручника*. 2024. № 32. С. 336–351. URL: <https://ipvid.org.ua/index.php/psp/article/view/744/864>
17. Вашуленко О. Формування у молодших школярів умінь створювати власні висловлювання на уроках літературного читання: методичні рекомендації. Київ: Педагогічна думка, 2020. 71 с.
18. Воскресенська Н. О., Цєпова І. В. Українська мова. Навчання грамоти: методичні рекомендації. Київ: Ранок, 2020. 192 с.
19. Горбач Н. В. Орфоепічна грамотність як важлива складова формування педагогічної майстерності. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2021. Вип. 1. С. 13–18. URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=WXXdlRoAAAAJ&hl=uk>
20. Горбач Н. В. Техніка сторітеллінгу в педагогічній практиці. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2021. Вип. 3. Т. 1. С. 187–191. URL: <http://academstudies.volyn.ua/index.php/humanities/article/view/30/29>
21. Горбач Н. В., Жалко Т. Й. Особливості віртуального спілкування сучасних педагогів. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2023. Вип. 1. С. 16–22. URL: <http://academstudies.volyn.ua/index.php/humanities/article/view/426/402>
22. Горбач Н. В., Папезжук О. В. Сторітелінг як сучасна методика розвитку мовлення молодших школярів. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2022. Вип. 1. С. 237–242. URL: <http://academstudies.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/325/309>
23. Горбач Н. В., Стрельбіцька О. О. Вплив медіакультури на формування лексики сучасної молоді. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2022. Вип. 2. URL: <http://academstudies.volyn.ua/index.php/humanities/index>
24. Горбач Н. В., Стрельбіцька О. О. Українознавство і медіаграмотність як важливі компоненти сучасної мовно-літературної освіти в початковій школі / Педагогічна освіта в сучасній соціокультурній парадигмі : колективна монографія. / за заг. ред. П. М. Бойчука. Луцьк: Видавництво «Вежа-Друк», 2025. С. 137–175.
25. Данчук Ю. В. Українська, що надихає. Говоримо і пишемо правильно. Харків: Вид. гр. «Основа», 2022. 127 с.

26. Державний стандарт початкової освіти. Постанова Кабінету Міністрів України (у редакції 24 липня 2019 р. № 688.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
27. Електронні версії підручників «Українська мова та читання» для 1–4 класів. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>
28. Зубков М. Г. Норми й культура української мови. Харків: ВД «Школа», 2023. 544 с.
29. Концепція розвитку педагогічної освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України (від 16.07.2018 р.) URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/prozatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
30. Копосов П. Нова українська школа: дидактичні особливості організації навчально-ігрової діяльності учнів 1–2 класів: навчально-методичний посібник. Харків: Фабула, 2021.
31. Костенко Т. М., Довгопола К. С. Нова українська школа: формування у молодших школярів навичок конструктивного спілкування : навч.-метод. посіб. Харків : Вид-во «Ранок». 2021. 176 с.
32. Круль Л., Недільський С. Особливості організації мовно-літературної освіти молодших школярів в умовах НУШ. *Освітній простір України*. 2019. Т. 17. С. 338–346. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/esu/article/view/3574/4103>
33. Кухарчук І. О., Щербач О. М. Навчання елементів синтаксису в початковій школі в семантико-функціональному аспекті. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 10. С. 299–310. <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/15583>
34. Кучеренко І. А., Пентиліук М. І. Теорія і технологія сучасного уроку української мови: навч.-метод. посібник. Херсон: Айлант, 2022, 352 с.
35. Малихін О., Липчевська І. Педагогічна майстерність учителя початкових класів: візуалізація навчальної інформації в початковій школі. Методичний посібник. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 74 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736554/>
36. Медіаграмотність у початковій школі URL: http://www.aup.com.ua/uploads/Pochatkova_school_2018.pdf
37. Методика навчання каліграфічного письма в початковій школі : навчальний посібник для студентів денної та заочної форм навчання педагогічних закладів вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта / упорядник Н. О. Янко. Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2021. 92 с.
38. Методичні рекомендації до проведення уроків з української мови та літературного читання для студентів спеціальності 013 Початкова освіта / упорядники: Горбач Н. В., Стрельбіцька О. О. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2025. 68 с.
39. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в 1–2 класах за Типовою освітньою програмою, розробленою під керівництвом Шияна Р.Б. URL: <https://naurok.com.ua/organizaciya-osvitnogo-procesu-v-1-klazahza-tipovoyu-osvitnoyu-programoyu-rozroblenoyu-pid-kerivnictvom-shiyana-r-b51407.html>
40. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в 1–2 класах за Типовою освітньою програмою, розробленою під керівництвом Савченко О. URL: <https://osvitoria.media/metodychni-rekomendatsiyi-shhodovykladannya-v-pochatkovij-shkoli-u-2019-2020-navchalnomu-rotsi>
41. Микитюк О. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2023. 440 с.
42. Миронова С. П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах : навчально-методичний посібник. Тернопіль : Астон, 2020. 176 с.
43. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf>

44. Нова українська школа: організація медіаосвіти в початковій школі: навчально-методичний посібник / Старагіна І. П., Волошенюк О. В., Мокрогуз О. П., Ганик О. В. Київ: ПРОПАПР, 2021. 160 с.
45. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / za zag.reed. H. M. Bibik. Київ: Літера ДТД, 2019. 208 с.
46. Онопрієнко О. В. Нова українська школа: інноваційна система оцінювання результатів навчання учнів початкової школи : навч.- метод. посіб. Харків : Вид-во «Ранок». 2021. 208 с. URL: <http://surl.li/dabgi>
47. Поберецька В. В. Впровадження проектної технології під час викладання методики навчання предметів мовно-літературної освітньої галузі в НУШ. *Proceedings of the 10th International Scientific and Practical Conference «Science, Education, Innovation: Topical Issues and Modern Aspects»* (April 16–18, 2024). Tallinn, Estonia. С. 143–147. URL: [file:///C:/Users/Komplekt1/Downloads/22%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Komplekt1/Downloads/22%20(2).pdf)
48. Подлевська Н. В., Ранюк О. П. Сучасні технології в навчанні української мови у новій українській школі. *Наукові записки. серія: педагогічні науки*. 2022. Вип. 206. С. 265–270. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/1350>
49. Пометун О. І. Нова українська школа: розвиток критичного мислення учнів початкової школи : навч.-метод. посіб. Київ, 2020. 192 с.
50. Помирча С., Семіряжко А. Творчі завдання як засіб розвитку креативного мислення на уроках української мови в початковій школі. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2023. № 2. С. 127–136.
51. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020. 88 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722951/>
52. Пономарьова К. Пріоритети в навчанні грамоти першокласників НУШ. *Початкова школа*. 2018. № 8. С. 21–26.
53. Про вищу освіту: Закон України (зі змінами та доповненнями) від 21.08.2025 р. № 4579-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
54. Про освіту : Закон України (зі змінами та доповненнями) від 21.08.2025 р. № 4574-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
55. Проектна робота в початковій школі. Методичний посібник із фасилітації проектної роботи з учнями 1–4 класів / The Lego Foundation/ Запоріжжя: Статус, 2023. 212 с.
56. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (Наказ Міністерства освіти і науки України №1225 від 29.08.2024 р.) URL : <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>
57. Рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу у Новій українській школі. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacijshodo-ocinyuvannya-navchalnih-dosyagnen-uchniv-pershogo-klasu-u-novijukrayinskij-shkoli>
58. Рєнко Л. М. Методика навчання української мови і літературного читання: практикум. Умань: Візаві, 2022. 121 с.
59. Рєнко Л. М., Торчинська Т. А. Методика навчання української мови у початковій школі: практикум. Умань: Візаві, 2021. 148 с.
60. Старагіна І. П. Нова українська школа: методика формування умінь з медіаграмотності на заняттях з предметів мовно-літературної галузі в початковій школі: навчально-методичний посібник. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2020. 58 с. URL: <file:///C:/Users/Komplekt1/Downloads/2020.pdf>

61. Старагіна І. П. Нова українська школа: розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в системі інтегрованого навчання: навчально-методичний посібник. Харків: Соняшник, 2020. 176 с.
62. Стеблюк С., Хома О. Збагачення активного словника молодших школярів на уроках української мови у сучасній початковій школі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 60, Т. 4. С. 171–176.
63. Степаненко О., Іванишин М. Перспективи впровадження STEM-технології для активізації навчальної діяльності в закладах середньої освіти. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 4 (6). С.45–49.
64. Технології навчання в мовно-літературній галузі початкової школи : навчально-методичний посібник для самостійної роботи / автори-укладачі : Л.М. Роєнко, Т. А. Торчинська. Умань, 2018. 149 с.
65. Типова освітня програма розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407/>
66. Типова освітня програма під керівництвом Р. Б. Шияна. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60408/>
67. Тихонова К. С. Труднощі навчання: дислексія, дисграфія, диспраксія, дискалькулія. Харків: Ранок, 2021. 152 с.
68. Український правопис. Харків: Фоліо, 2022. 348 с.
69. Учні початкових класів із особливими освітніми потребами: навчання та супровід. Навчально-методичний посібник / укл. Л. І. Прохоренко, О. О. Бабяк та ін. Харків: Ранок, 2020. 160 с.
70. Федієнко В. В. Каліграфічні прописи: навч. посібник для учнів початкових класів. Харків: ВД «Школа», 2024. 32 с.
71. Хижняк І., Сафонова Ю. Наукові засади застосування театралізації на уроках літературного читання в початковій школі. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2023. №. 1. С. 218–228. URL: <http://gnvp.ddpu.edu.ua/article/view/284564>
72. Цимбалару А. Д. Нова українська школа: освітній простір учня початкової школи : навч.-метод. посіб. Київ, 2020. 160 с.
73. Шевчук Т., Ткачук О. Реалізація змістової лінії «Досліджуємо мовні явища» у процесі роботи з фразеологізмами в початковій школі. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2022. Вип. 36. С. 187–196. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/view/11566/11940>
74. Шумілова І. Новітні технології викладання освітніх галузей у початковій школі. Видавництво Олді+, 2023. 248 с.
75. European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, *Wellbeing and mental health at school – Guidelines for school leaders, teachers and educators*, Publications Office of the European Union, 2024, URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2766/760136>
76. Semeniuk O., Leleka T., Moskalenko O. Globalisation of the ukrainian language lexical system: age, gender and educational dimensions. *Advanced education*. 2020. № 15. S. 81–88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/novocv_2020_15_13
77. Serdiuk H. The analysis of the basic definitions of the research on the development of teachers' research competence of the ukrainian language and literature. *Professional pedagogics*. 2023. № 1. S. 31–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prped_2023_1_6